

01

Wat zijn de ervaringen?

**Bibliotheek
Inholland
digital only**

02

Initiatiefgroep KEI-ip

**Persoons-
certificering**

03

Terugblik

**VOGIN-IP-
lezing 2016**

04

Boekbespreking

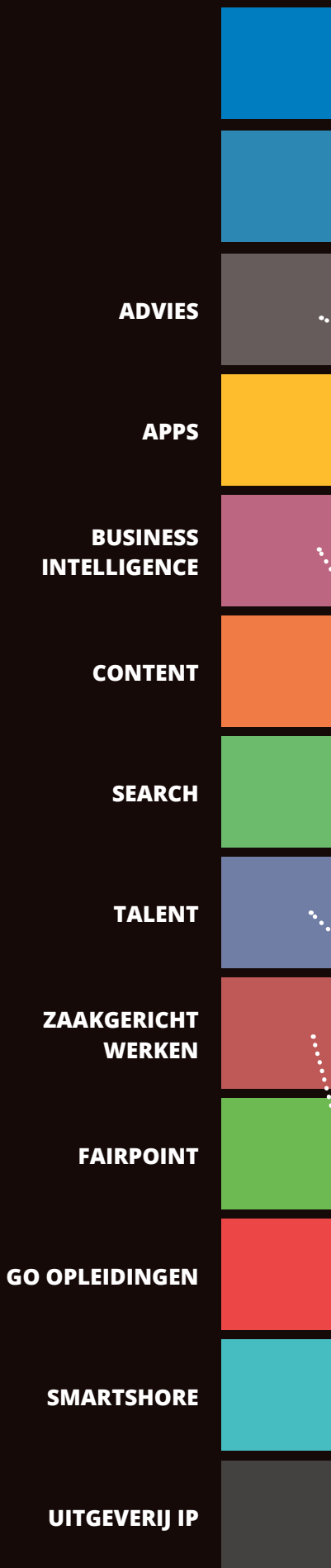
Nooit Af

Web met
een geheugen
**Herbert Van
de Sompel**

KBenP

meer waarde uit informatie

ADVIES

APPS

BUSINESS
INTELLIGENCE

CONTENT

SEARCH

TALENT

ZAAKGERICHT
WERKEN

FAIRPOINT

GO OPLEIDINGEN

SMARTSHORE

UITGEVERIJ IP

De KBenP Groep helpt u uw informatievoorziening op een hoger plan te brengen en voortdurend verder te verbeteren.

KBenP doet dit door te inspireren, te innoveren en praktisch bruikbare en succesvolle resultaten op te leveren.

KBenP werkt vanuit gedegen vakkennis, ervaring en competenties. Alle facetten van informatievoorziening, -management en -beheer zijn ons vak.

KBenP levert waar voor geld. Onze cultuur is no-nonsense: afspraak is afspraak.

2016 03

'Dat je het web niet zou willen archiveren, dat is waanzin,' aldus Herbert

Van de Sompel (hier als avatar afgebeeld).
Lees verder op pagina 14

Jacqueline van der Kort

REDACTIONEEL

House of Cards

'Zoeken en vinden' was het thema van de VOGIN-IP-lezing die begin maart in Amsterdam plaatsvond. Een thema dat ik onlangs nog tegenkwam in de vierde reeks van Netflix-serie *House of Cards* (als we het hier in IP dan toch over *guilty pleasures* hebben). Het draait in deze Amerikaanse televisieserie om het zoeken, vinden en gebruiken en met name misbruiken van informatie. Bijvoorbeeld door het inzetten van gebruikersgegevens van zoekmachines om kiezers te 'targeten' en met gofey datawetenschappers die los mogen gaan op bakken geheime persoonsgegevens. Alles met het doel de presidentsverkiezingen te winnen. Ook op de VOGIN-IP-lezing kwamen soortgelijke onderwerpen (meestal iets minder machiavelliaans ingezet) aan bod. In dit nummer vind je een terugblik van deze dag.

'Zoeken en vinden' betekent ook dat je je zoekresultaten op internet terug kunt vinden en kunt verantwoorden. Vooraanstaand informatiewetenschapper Herbert Van de Sompel stond aan de wieg van het Open Archives Initiative en zet zich onder meer in voor duurzame webarchivering. IP sprak met hem over open access, peer reviews en webgecentreerd denken. En ten slotte blijkt ook een papierloze bibliotheek haar studenten ruimschoots te voorzien in hun behoefte naar 'zoeken en vinden'. Ria Paulides van Hogeschool Inholland vertelt over de transformatie van haar 'gewone' bibliotheek naar een *digital only* versie. Binnen een half jaar na de oprichting is het gebruik van de bibliotheek verdubbeld.

Andrea Langendoen
redactie@informatieprofessional.nl

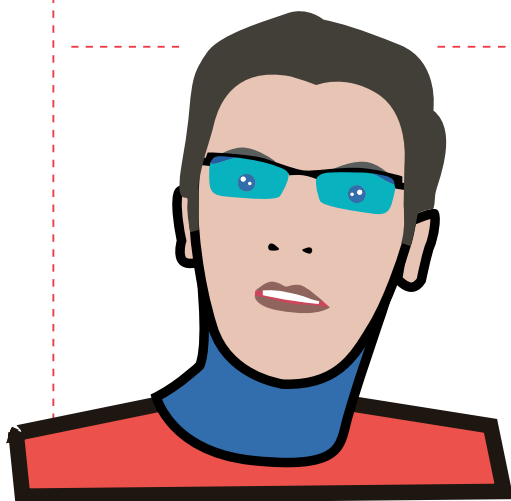
8 **Persoonscertificering van informatieprofessionals komt dichterbij**

Al jaren worden de mogelijkheden van certificering van informatieprofessionals onderzocht. Met de komst van initiatiefgroep KEI-ip lijkt dit 'keurmerk' een stap dichterbij gekomen.

14 **Frank Huysmans**
Interview met Herbert Van de Sompel

Niemand heeft zoveel gedaan voor het geheugen van het web als Herbert Van de Sompel. Hoe kijkt deze gedreven Gentenaar aan tegen wetenschappelijke communicatie via het web anno 2016?

20 **Ronald de Nijs**
Bibliotheek Hogeschool Inholland geheel digitaal

De fysieke bibliotheek van Hogeschool Inholland is op 1 september 2015 overgegaan in een *digital only* versie. Manager Ria Paulides vertelt hoe het de bibliotheek sindsdien is vergaan.

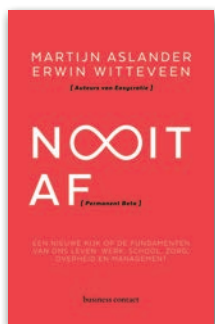

Foto: Eef Evers

22 Terugblik VOGIN-IP-lezing 2016

Actuele ontwikkelingen op het gebied van 'zoeken en vinden' kwamen op 3 maart jl. aan bod tijdens de VOGIN-IP-lezing 2016. Acht sprekers presenteerden hun bevindingen uit het brede informatieveld.

26 Vincent Janssen Boekbespreking: Nooit Af

'Begint eer gij bezint!' In het nieuwe boek van Martijn Aslander en Erwin Witteveen, *Nooit Af*, is dit het credo waar organisaties tegenwoordig naar moeten streven.

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (20ste jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Maarten Brinkerink, Alice Doek, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Vincent Janssen, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijnsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Geert-Jan van Bussel, Dafne Jansen, Eric Kokke, Niall Mackeller, Isabel Rapattone en Raymond Sniijders

abonnements

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Joop Slor bij Recent op 020-3308998.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

RUBRIEKEN

- 06 **Nieuws**
- 11 **Startup** Shapeways
- 13 **Wisselcolumn** Dafne Jansen
- 29 **Column** Geert-Jan van Bussel
- 30 **Datavisualisatie** Manuel Reitz
- 34 **Juridische kwesties** Auteursrecht & intranet
- 35 **Lifehacking** Geavanceerde draagbare 'verkenner'
- 36 **Werkrituelen** Marco Klerks
- 37 **IPlingo** Smartphone refuseniks
- 38 **Dat zoeken we op** IMDb
- 39 **Column** Frank Huysmans

Het afstudeerproject 'News Stream' van information designer Manuel Reitz; lees verder op pagina 30

Het volgende nummer van IP verschijnt 5 mei. Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 19 april.

GO opleidingen

Cursusagenda april/mei 2016

15/04	EXPERTSESSIE 'DATALEKKEN & MELDPLICHT'	*NIEUW*
15/04	STORYTELLING	
19/04	DIDACTISCHE ZAKEN	GAAT ZEKER DOOR
19/04	DE MODERNE KLANTGERICHTE BIBLIOTHEEK	*NIEUW*
20/04	KWALITEITZORG	
09/05	PROMOTIE VAN BIBLIOTHEEKDIENSTEN	GAAT ZEKER DOOR
10/05	DIGITAAL ERFGOED IN DE PRAKTIJK	
11/05	EMBEDDED LIBRARIAN	
11/05	ARCHIEFORDENING	GAAT ZEKER DOOR
12/05	MASTERCLASS 'ZOEKEN EN VINDEN VAN BEELD, GELUID & MULTIMEDIA	
12/05	ONTWERPEN EN OPTIMALISEREN VAN INFORMATIESYSTEMEN	
13/05	TMLO	GAAT ZEKER DOOR
17/05	RELATIEBEHEER & ACCOUNTMANAGEMENT	
20/05	PRIVACY & DIGITALE GEGEVENS	

Robot Zora leest voor

De humanoïde robot Zora is begin maart in Muntpunt Brussel voorgesteld aan bezoekers en medewerkers van de bibliotheek. Muntpunt is de eerste bibliotheek in Europa die een robot 'in dienst' neemt.

Ook al staat deze robot nog ver weg van de artificiële intelligentie die we kennen uit films, zij is het startschot van een evolutie die Muntpunt wil delen met het grote publiek. Want dat ziet deze bibliotheek als haar taak: kennis en informatie met velen delen op een

laagdrempelige manier. En door het publiek te betrekken bij de testfase van Zora, kan zij bovendien inspiratie opdoen hoe een robot kan worden ingezet in de bibliotheekwereld. Zora zal de komende tijd onder andere voorleessessies voor kinderen verzorgen, achter de balie meehelpen en aanwezig zijn bij enkele klasbezoeken. Vanaf de zomervakantie verschijnt deze robot regelmatig in de Brusselse bibliotheek en krijgt ze ook een vaster takenpakket. <

Kees en Koosje

Kleine broer en grote zus

Peuters

Olivier Dunrea

Persoonscertificering van informatieprofessionals ko

Al jaren worden de mogelijkheden van certificering van informatieprofessionals onderzocht. Met de komst van initiatiefgroep KEI-ip lijkt dit 'keurmerk' een stap dichterbij gekomen. Een interview met 'trekker' Margriet van Eck Poppe en KEI-secretaris Antony Fokker.

Door: de redactie

'Gaan we door met het opzetten van een persoonscertificering van informatieprofessionals of trekken we de stekker eruit?' Voor die vraag stond de initiatiefgroep KEI-ip (Kennis en het Imago van de informatieprofessional) twee jaar geleden. 'Het werd doorgaan,' vertelt initiatiefnemer Margriet van Eck Poppe. In het dagelijks leven werkt ze als docent en onderzoeker bij de opleiding Media, Informatie en Communicatie van de Hogeschool van Amsterdam.

Het initiatief heeft zijn wortels in de voorganger van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals (KNVI), de NVB, waar zo'n tien jaar geleden een special interestgroep de mogelijkheden van certificering van informatieprofessionals onderzocht.

KEI-ip Kennis Update Event op 20 april

Op 20 april organiseert KEI-ip in Den Bosch een Kennis Update Event. HvA-MIC, GO opleidingen, VHIC Faculty, SOD Next, DIOR Academy en andere opleiders verzorgen masterclasses over onder andere recordsmanagement, datavisualisatie en informatiebeveiliging voor niet-ict'ers. Verder zijn de

beroepsverenigingen en diverse werkgevers aanwezig. Bezoekers kunnen op deze dag al hun vragen stellen over waar het in het vakgebied naartoe gaat en hoe ze daar alvast op in kunnen spelen. Ook wordt het KEI-ip-certificaat ten doop gehouden. Een uitgebreid programma staat op kei-ip.nl.

Daaruit is de initiatiefgroep KEI-ip voortgekomen. Een verkenning in de richting van het Europese persoonscertificeringsinitiatief Certidoc, opgezet met geld uit het Leonardo Da Vinci-fonds (onderdeel van het Europese subsidieprogramma

Leven Lang Leren), liep op niets uit: 'Certidoc was op sterven na dood; het initiatief trok te weinig kandidaten om zich te laten certificeren.' Vervolgens benaderde de initiatiefgroep KEI-ip het Chartered Institute of Library and Information Pro-

fessionals (CILIP), de beroepsorganisatie van informatieprofessionals in Groot-Brittannië. Van Eck Poppe: 'We hoopten van hun certificeringsmodule een Nederlandse versie te kunnen maken. Het bleek een typisch Britse regeling, geënt op de aldaar geldende wetgeving; die kon niet zomaar in Nederland worden uitgerold. Ook dat spoor liep dus dood. Toen hebben we gezegd: we gaan het zelf doen.'

Keurmerk

Sinds 2007 werkt Van Eck Poppe samen met haar collega's van KEI-ip aan een basisregister en certificeringsregeling voor informatieprofessionals. Met dit 'keurmerk' kan een informatieprofessional duidelijk maken welke kennis en vaardigheden hij in huis heeft en op welke werkzaamheden zijn expertise goed aansluit.

Initiatiefgroep KEI-ip heeft zich ten doel gesteld om de certificeringsregeling te presenteren en te promoten. Het initiatief valt onder de stichting Informatie in Bedrijf, die op naam staat van Van Eck Poppe. 'Samen met de overige stichtingsbestuurders willen we heel graag dat dit certificaat er komt voor de beroepsgroep. Als stichting werken we zonder winstoogmerk; de regeling moet zichzelf bedruipen. De inkomsten komen van de kandidaten voor certificering en van de opleiders die hun les/cursusaanbod op onze website zetten, en van werkgevers die een vacature hebben en daarvoor een gekwa-

mt dichterbij

lificeerde kandidaat zoeken. De inkomsten en uitgaven zullen ongeveer gelijk zijn.'

Doelgroepen

Voor wie is certificering interessant? 'Natuurlijk voor de persoon in kwestie: zowel de werknemer als de zelfstandige professional,' zegt KEI-ip-secretaris Antony Fokker, zelfstandig consultant vanuit de expertisegebieden beroepsverenigingen en persoonscertificering. 'Daarnaast is het aantrekkelijk voor werkgevers en opdrachtgevers; ze zien wat voor vlees ze in de kuip hebben. En tot slot: de opleidingsinstituten. Ze kunnen inspelen op de vraag naar bepaalde informatieprofessionals. Binnen die driehoek van doelgroepen zit dat register. We willen zo de kwaliteit van het vak en van de informatieprofessional verbeteren en op peil houden. Het is voor alle drie partijen van belang dat de

certificering goed functioneert; daarom zoeken we ook bewust aansluiting bij de werkgevers en de opleidingen.'

Eind januari heeft KEI-ip samen met vertegenwoordigers van een groot aantal opleiders binnen het vakgebied een brainstormsessie gehouden. Van Eck Poppe: 'We willen een gezamenlijk online aanbod van zowel korte en langere cursussen, als van mbo-, hbo- en wo-opleidingen die in een databank komen te staan. Daardoor kunnen mensen in een certificeringstraject elke vijf jaar gemakkelijk hun certificering verwerven door cursussen te volgen uit dat opleidingsaanbod. We zijn nu met alle opleidingsinstituten in gesprek om dat te realiseren.' Het effect van de certificering-regeling is waar het uiteindelijk om te doen is: 'We willen een leven lang leren propageren. Door certificering worden mensen gedwongen om hun vak-kennis bij te houden,' aldus Van Eck Poppe.

Draagvlak gezocht

Het certificeringsinitiatief moet breed gedragen worden, vindt Fokker. 'Niet alleen door bijvoorbeeld archivarissen en openbare bibliotheekmedewerkers, maar door iedereen die zich een informatieprofessional voelt. Ik hoop dat contentbeheerders, functioneel beheerders, communitymanagers en anderen in al dat soort nieuwe functies zich ook bij ons aansluiten.' Van Eck Poppe vult aan: 'Daar kunnen ook mensen met een heao-diploma tussen

Margriet van Eck Poppe: 'We willen een leven lang leren propageren'

Antony Fokker: 'Het is belangrijk dat de beroepsverenigingen zich achter het certificeringsinitiatief scharen'

zitten. Of filmers die genoodzaakt zijn om hun database met beeldmateriaal te organiseren, op het spoor komen van de opleidingen tot informatieprofessional en zich realiseren dat het een echt vak is.'

Vooraf belangrijk is dat de beroepsverenigingen zich achter het certificeringsinitiatief scharen, vindt Fokker. 'Want als zij dat niet doen, waarom zou een individuele informatieprofessional dat dan wel doen? KEI-ip gaat het gesprek aan met de vakvereniging KNVI, maar ook met de Ngi-NGN (beroepsvereniging van ict-professionals) en de SOD (vakvereniging voor documentaire Informatievoorziening en administratieve organisatie), die zich allebei zullen aansluiten bij de KNVI. Ook de archiefvakorganisaties KVAN en BRAIN staan op het lijstje.

'Je ziet dat ict- en informatiebeheer naar elkaar toe groeien,' zegt Fokker. 'Zit de Ngi-NGN meer aan de technische beheerskant van informatie, de informatieprofessional die wij denken te representeren houdt zich vooral bezig met de inhoudelijke kant van informatie. De verschillen tussen beide groepen worden steeds kleiner. Ik ken informatiemangers die technische systemen in de lucht houden en ik ken informatiemangers die zich richten op de inhoudelijke kant van informatie.'

Al met al is het een heel brede groep die moet worden bediend. Wat betekent dat voor de certificering? Op de site van KEI-ip valt te lezen dat uitgegaan wordt van de aanname dat er gemeenschappelijke basiskennis, vaardigheden en

Competenties

De kennis en vaardigheden voor certificering worden in vijf clusters beoordeeld:

1. informatiekunde: het omgaan met informatie
2. technologie: informatica en internet
3. communicatieve vaardigheden
4. leidinggeven en beheer
5. overige specialistische kennis van specifiek belang in een bepaalde sector

competenties zijn die alle informatieprofessionals verbinden. Van Eck Poppe: 'Er loopt een rode draad door al die beroepsgroepen, namelijk de competenties waarop de regeling is gebaseerd: informatiekunde, technologie, communicatieve vaardigheden en leidinggeven en contentbeheer (curatie) (zie kader op pagina 9).'

Investeren

De investering voor de initiële certificering bedraagt ca 500 euro. Daar komt nog eens de jaarlijkse bijdrage voor registratie bij (95 euro voor leden van de KNVI en de NVBA). Maar stel dat een informatieprofessional zich niet laat registreren? 'Nú zal dat weinig effect hebben. Maar op het moment dat in personeelsadvertenties wordt gevraagd naar een registratie, wordt het een ander verhaal. Dan willen mensen ook investeren in een certificering,' verwacht Van Eck Poppe.

'Studenten die afstuderen moeten tegenwoordig vrijwel altijd een portfolio van verrichte opdrachten aanleggen. Waarom zou dat niet doorgaan in de beroepspraktijk? In deze maatschappij zul je jezelf steeds vaker moeten presenteren; een register kan een zinvolle bijdrage vervullen,' stelt Fokker.

Certificeren is op dit moment nog niet mogelijk. Van Eck Poppe: 'Wel zijn alle randvoorwaarden, zoals de certificeringsregeling, inmiddels gereed.' Ter inspiratie is gebruik gemaakt van CILIP's *Professional Knowledge and Skills base*, de beschrijving van de studie Informatiekunde van de Universiteit Utrecht, het ervaringscertificaat (EVC) zelfevaluatie voor de deeltijdopleiding Media, Informatie en Communicatie (Hogeschool van Amsterdam), het RTTI-model voor cognitieve processen van Drost en Verra en de *Professional Competencies for Reference and User Servi-*

ces Librarians van de American Library Association.

KEI-ip is nog op zoek naar sponsors voor het ontwikkelen van onder andere de online opleidingentool, maar ook naar mensen die het initiatief op een of andere manier verder willen helpen.

'Ons vakgebied is te mooi en

te waardevol om het zomaar te laten wegglijpen,' besluit Van Eck Poppe. 'En dat is wat ik nu in het onderwijs waarneem. De laatste "officiële" opleiding Informatiedienstverlening en -management aan de Haagse Hogeschool is sinds afgelopen september als ict-opleiding verdergegaan.' Het aanbod van opleidingen voor

informatieprofessionals wordt steeds moeilijker te duiden, wil Van Eck Poppe zeggen. 'Dat vind ik jammer. Het is een vak waar je opleidingen voor moet volgen. De noodzaak voor beroepscertificering en de noodzaak tot leren en een duidelijk aanbod van opleidingen is daardoor steeds groter geworden.'

Reacties uit het veld

Een reminder

'Heeft een keurmerk voor informatieprofessionals zin? Toen ik me in 2014 inschreef bij de KEI-ip was dit de vraag. Inmiddels zijn we twee jaar verder en kan ik in ieder geval zeggen dat de registratie voor mij heeft gewerkt als een reminder. Een reminder dat ik ieder jaar "iets" aan mijn professionele ontwikkeling wil doen. Dat kan zijn in de vorm

van een opleiding of training, maar ook aan het gericht opdoen van ervaring in de vorm van een studiereis. Het keurmerk valt onder meer te gebruiken als: 1. registratie voor jezelf door de jaren heen (wat heb je gedaan aan je ontwikkeling?) en 2. ontdek je een rode draad in je ontwikkeling? Of mankementen? Daarnaast geldt natuurlijk:

hoe meer mensen zich inschrijven, hoe meer mogelijkheden zich aandienen om het register ook daadwerkelijk als keurmerk te gaan gebruiken.'

Hilde Klein, hoofd Bibliotheek Boekmanstichting | kenniscentrum op het gebied van kunst, cultuur en beleid

Grote uitdaging

'De KNVI staat voor het ontwikkelen van kennis en kunde van onze leden. Duurzame inzetbaarheid, mobiliteit en een leven lang leren zijn daarbij sleutelwoorden. Certificering kan een goed hulpmiddel zijn

om die continue ontwikkeling te bevorderen. Het lijkt me een grote uitdaging voor KEI om in de dynamiek van de ontwikkeling van het beroep de certificeringseisen en -kwalifica-

ties up-to-date te houden. Bevordert certificering de zichtbaarheid van de beroepsgroep?'

Michel Wesseling, voorzitter KNVI (op persoonlijke titel)

Ambivalent

'Ik sta er ambivalent tegenover. Ik ken medewerkers die geen vakvooropleiding hebben, die door nieuwsgierigheid en inzet hun werk uitstekend doen, blijven of vooroplopen in veranderingen. Ik ken medewerkers die de ene na de andere cursus of scholing volgen, en zeer middelmatig scoren in hun werk. Ik hecht wel aan opleiding, maar veel meer nog aan houding en in-

zet. Een certificering is voor de bevrogen medewerkers niet nodig, die zorgen zelf dat ze blijven. Ter illustratie: wij hadden in ons scholingsprogramma een tijdje een soort puntenstelsel, iedere medewerker moest een aantal scholingspunten halen ieder jaar. Dat had als gevolg dat sommige medewerkers zich voor allerlei cursussen opgaven, dat braaf

volgden, maar er vervolgens niets mee deden. Hebben we afgeschaft, medewerkers moeten zelf aangeven wat ze nodig hebben om toekomstgericht hun werk te kunnen blijven doen, met een plan komen en dan gaan we kijken hoe we dat het beste kunnen realiseren.'

Erna Winters, directeur Bibliotheek Kennemerwaard

Startup Shapeways maakt 3D-printing toegankelijk

Tendrapporten spreken zonder uitzondering over de aanstaande doorbraak van 3D-printing. Toch zien we nog niet op elke straathoek of in elk huishouden een 3D-printer staan. Verloopt de opmars van deze nieuwe productietechniek minder snel dan voorspeld? Niet als je kijkt naar de startup Shapeways.

Door: Eric Kokke

Shapeways, naar eigen zeggen de 'Amazon' van 3D-printing, biedt naast een 3D-printservicé een community waar ontwerpers hun 3D-ontwerpen kunnen uploaden en verkopen. De cijfers: actief in 140 landen, ruim 500.000 leden in de community, 180.000 geprinte producten per maand en 23.000 aangesloten winkels waar de geprinte producten verkrijgbaar zijn. 3D-printing blijkt bijna mainstream te zijn.

Uitbreiding concept

Shapeways, opgericht door Peter Weijmarshausen, Robert Schouwenburg en Marleen Vogelaar, begon in 2007 in een proeflab van Philips in Eindhoven. Ondanks het relatief lange bestaan ziet het bedrijf zichzelf nog altijd als een startup. In 2015 harkten ze bij verschillende investeerders 27 miljoen euro bij elkaar. Daarnaast maken ze, ondanks de enorme groei, nog steeds geen winst omdat alle inkomsten direct richting productontwikkeling en innovatie gaan – ook zo'n typisch kenmerk van een startup. De initiatiefnemers richtten zich aanvankelijk op de mogelijkheden om gebruikers zelf 3D-ontwerpen te laten printen. Vervolgens heeft het bedrijf zich ontwikkeld tot een platform waar ontwerpers hun eigen designs kunnen uploaden en verkopen. Shapeways zorgt voor de productie (het printen), distributie en de financiële afhandeling.

3D-geprinte telefooncase

3D en het grote publiek

Niet alleen professionele ontwerpers maar ook leken kunnen op www.shapeways.com aan de slag. Die laagdrempelige benadering is volgens CEO Peter Weijmarshausen nodig om de grote doorbraak van 3D-printing te bewerkstelligen. Hij verwacht een explosieve groei van het fenomeen: rond 2025 zal tien procent van alle online aankopen bestaan uit 3D-geprinte producten. Om dit te bereiken moet de 3D-printsector als geheel nog wel wat hobbels nemen. Het grootste deel van de gebruikers en klanten van Shapeways bestaat nu uit ontwerpers, architecten en andere 'early adopters'. De doorsnee consument weet wel van het bestaan van 3D-printing, maar kent nog lang niet alle mogelijkheden. Bovendien leeft bij velen nog het idee dat 3D-printing uitsluitend in plastic mogelijk is, terwijl printen in edelmetalen of keramiek tegenwoordig ook tot de mogelijkheden behoort. Om 3D-printing algemeen geaccepteerd te

krijgen, dient ook de prijs-kwaliteitverhouding beter te worden. Nu zijn producten uit massaproductie bijna altijd vele malen goedkoper dan die uit de printer.

Toekomst

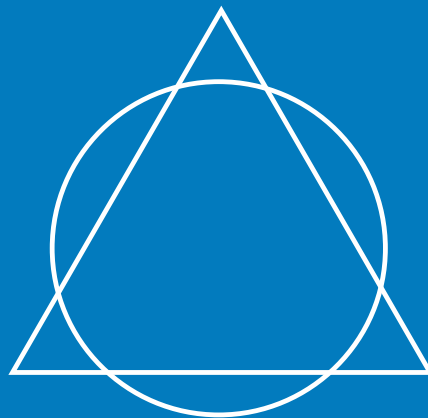
In 2015 voorspelde IT-onderzoeksbureau Gartner dat de 3D-printmarkt binnen tien jaar groeit tot een waarde van minimaal driehonderd miljard euro. Als Shapeways wil kunnen profiteren van deze groei, moet 3D-printing voor iedereen beschikbaar komen. Het gevolg kan zijn dat het een 'commodity' wordt, met misschien toch wel die printer op elke straathoek of in elk huishouden. Zo biedt bijvoorbeeld de HEMA al een service om een gepersonaliseerde telefooncase, armband of ketting in 3D te laten printen.

Toch ziet Shapeways in die groeiemarkt juist de voordelen van zijn eigen concept. Door schaalvergroting kunnen ze in tegenstelling tot huis-tuin-en-keukenapparatuur bijvoorbeeld in alle mogelijke materialen printen. Daarnaast blijkt het proces van design naar print tijdrovend en complex te zijn omdat veel ontwerpen ook een 'nabehandeling', zoals schuren en coaten, nodig hebben. Hieraan komt Shapeways met zijn dienstverlening tegemoet. De organisatie hoopt zo een voorsprong te hebben opgebouwd – en de concurrentie voorlopig op een afstand te houden. <

Eric Kokke is marketingmanager van GO opleidingen.

KBenP Talent zoekt gepassioneerde medewerkers Documentaire Informatievoorziening

opleiding

professionaliteit

ondernemerschap

Onze medewerkers documentaire informatievoorziening zijn breed inzetbaar en in staat om zelfstandig uitvoerende en ondersteunende werkzaamheden te verrichten op een postkamer of op een afdeling documentaire informatievoorziening (DIV).

Als medewerker DIV ben je verantwoordelijk voor het beheren, opschonen, selecteren, registreren en ontsluiten van de archieven van de opdrachtgever. Daarnaast geef je advies en bied je ondersteuning aan medewerkers binnen de organisatie.

Contact

Ben je communicatief en klantgericht? Heb minimaal MBO+ werk- en denkniveau en heb je minimaal SOD 1 of een gelijkwaardige, erkende opleiding op het gebied van DIV? Stuur dan snel je sollicitatiebrief, samen met je cv, naar

naomi.fecunda@kbenp.nl

of neem contact op via nummer

06-43363426.

KBenP
talent

Dafne Jansen

wissel COLUMN

Oogklep

Een studente komt de Universiteitsbibliotheek Utrecht binnen en loopt doelgericht naar een werkplek met pc. Telefoon wordt gecheckt en naar ik vermoed op 'stil' gezet. Er wordt wat gerommeld in een tas. Een col-

legeblok, een marker en een flesje water verschijnen op tafel. Vervolgens wordt het toetsenbord op z'n kant gezet, het beeldscherm op stand-by.

Waarom gaat deze jongedame op een plek met een pc zitten? Wil ze straks alsnog gaan typen? Is het beeldscherm een fijne scheidingswand? Of gaat het haar om het uitzicht op de binnentuin?

Ik kijk graag naar mensen. Ik kan een waslijst aan redenen opnoemen waarom deze studente juist op deze plek is gaan zitten, van de feeëriekke lichtinval tot die charmante uitwisselingsstudent schuin tegenover haar. Maar eigenlijk heb ik geen flauw idee. 'We are NOT our users,' zegt Andy Priestner, die onlangs een crash course 'User Experience' heeft gegeven aan een groep Nederlandse informatieprofessionals uit het hoger onderwijs. Het probleem is dat we ons dat niet altijd realiseren. Een ongemakkelijk gevoel bekruipt me. Priestner heeft gelijk.

Ook ik heb vaak gedacht dat mijn studietijd nog niet zo ver achter me lag, maar dat wordt ieder jaar minder waar. De eeuw waarin ik studeerde is een totaal andere dan die waar de studenten van nu zich in bewegen... en dat uit zich niet alleen in Doppers, baarden en knotten. In mijn tijd was er geen mobiel internet, geen tablet, en de meeste tijdschriften verschenen al-

leen in gedrukte vorm. Het record 'uren doorgebracht bij het kopieerapparaat' is tijdens mijn studietijd gevestigd, daar ben ik zeker van.

Terug naar onze charismatische trainer. Andy Priestner is een van de mensen achter UXLibs, een groep mensen die zich bezighoudt met de toegevoegde waarde van etnografisch

'Doppers, baarden en knotten - de eeuw waarin ik studeerde is een totaal andere dan degene waar de studenten van nu zich in bewegen'

onderzoek voor bibliotheken. Hun stelling is: om erachter te komen wat je achterban nodig heeft, moet je hun gedrag systematisch bestuderen.

Doemen er nu beelden op van een blanke man die met een notitieblok in de hand naar een groep inboorlingen zit te kijken? Dat klopt. De etnografie stamt uit de negentiende eeuw, de man met het notitieblok heette Malinowski. Voor Priestner zijn de studenten (en in mindere mate de onderzoekers) de inboorlingen, en de bibliotheek is hun natuurlijke habitat.

Tijdens de workshop passeren tien methoden de revue om etnografisch onderzoek te doen in de eenentwintigste eeuw en in een academische context. Sommige zijn voor de hand liggend (observeren staat met stip op nummer 1), andere wat verder gezocht, zoals het schrijven van een 'loveletter' of 'breakupletter' aan een bibliotheek(dienst). Een paar voorbeelden zijn ronduit hilarisch. 'Lieve bewegwijzering. Ik geef het op. Je brengt me iedere keer weer op een dwaalspoor, we begrijpen elkaar niet.'

Priestners boodschap is helder: om bestaande dienstverlening te verbeteren, zinvolle nieuwe diensten te ontwikkelen en relevant te blijven als organisatie, moet je je oogkleppen kwijt zien te raken. Dat doe je niet alleen door enquêtes te versturen. Ik pak mijn notitieblok.

Dafne Jansen is projectmanager bij de Universiteit Utrecht.

A close-up portrait of Herbert van de Sompel, a middle-aged man with short, wavy grey hair, wearing black-rimmed glasses, a dark blue patterned shirt, and a grey blazer. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a solid, muted blue.

'Dat je
het web
níét zou willen
archiveren,
dat is waanzin'

Foto: Los Alamos National Laboratory (lanl.gov)

Niemand, met uitzondering misschien van Internet Archive-oprichter Brewster Kahle, heeft zoveel gedaan voor het geheugen van het web als Herbert Van de Sompel. Hij deed dat in de relatieve anonimiteit van de Los Alamos National Laboratory (LANL) van de Amerikaanse overheid, waar natuurkundige Robert Oppenheimer in de oorlogsjaren de atoombom ontwikkelde. Wie is deze gedreven en aimabele Gentenaar, en hoe kijkt hij tegen wetenschappelijke communicatie via het web anno 2016 aan?

Frank Huysmans .....

Een opgeruimde Belg arriveert tegen kwart voor zeven in de avond in het speciaalbierecafé aan, hoe kan het ook anders, de Bierkade in Den Haag. Van de Sompel is een aantal keer per jaar te gast bij Digital Archiving & Networking Services (DANS), gehuisvest in de Hofstad. Onder zijn jas gaat een t-shirt schuil met het logo van ‘Los Pollos Hermanos’, de kipfrituurketen uit de tv-serie *Breaking Bad*. De serie werd opgenomen in de staat New Mexico waar Van de Sompel woont (Santa Fe) en werkt (Los Alamos). En waar hij qua speciaalbier niets tekortkomt: ‘Halverwege thuis en werk, een rit van drie kwartier waar ik soms niet één andere auto tegenkom, is een zaak waar ze heel veel soorten hebben, meer dan in vele cafés.’

Open Archives Initiative en open access

Hoe ben je in Los Alamos terechtgekomen?

‘In 1998 kreeg ik een beurs van het Belgische Fonds Wetenschappelijk Onderzoek om een doctoraat te gaan doen. Ik werkte toen al vijftien jaar in de bibliotheekautomatisering aan de Universiteit Gent. Toeval of niet, ik ben toen met een oplossing gekomen voor open linking tussen de verschillende knooppunten in de wetenschappelijke omgeving op het web. We noemden het SFX, “special effects”. In Los Alamos kon ik daarvoor een groot experiment doen. Daar was op dat moment de beste digitale bibliotheek ter wereld.’

‘Uitgevers, bibliotheken en wetenschappers zijn getrouwd met het bestaande systeem waarin er geen vrije toegang tot artikelen is’

Een van de eerste dingen die je in Los Alamos aanpakte was het Open Archives Initiative, dat in weerwil van de naam vooral met bibliotheken en open access te maken heeft. Hoe is dat begonnen?

‘In de vroege dagen van de open access-beweging, begin jaren negentig, had je twee denkscholen. Eén ervan was die van Paul Ginsparg, met wie ik in Los Alamos samenwerkte. Dat ging over preprints, de eerste versie van artikelen nog voor ze zijn beoordeeld door vakgenoten. Die werden in een open repository gedeponerd. Dit was eigenlijk een technologische reïncarnatie van een traditie die al lang bestond in de fysica: onderzoekers stuurden elkaar papieren preprints zodat ze alvast op de hoogte waren van elkaars vindingen. Of de preprints ooit gepubliceerd zouden worden in een tijdschrift, maakte verder niet zoveel uit.’

‘De andere school was die van Stevan Harnad. Voor hem was het juist cruciaal dat

het artikel eerst door het hele systeem van peer review ging, en pas daarna kon je het via ftp verspreiden en op je eigen website zetten.’

We hebben het dan over die vorm van open access die nu ‘green’ genoemd wordt: het zelf archiveren van papers door onderzoekers.

‘Ja, de Ginsparg- en Harnad-aanpakken staan nu beide bekend als “green”, hoewel er een verschil van dag en nacht is tussen de twee. Ik heb in de periode vóór Los Alamos ook veel economische literatuur gelezen. Toen ik dat allemaal samenbracht, was de enige conclusie die ik kon trekken dat we alle essentiële functies van het publicatiesysteem apart moesten gaan behandelen.’

‘De eerste functie is registratie van het idee: “ik ben de eerste die het heeft bedacht”. Dat is de functie die preprintservers als arXiv.org nog altijd hebben: er wordt een tijdstempel op gezet én iedereen kan het gaan lezen. Vervolgens heb je *certification*, het plaatsen van een kwaliteitsstempel erop door middel van peer review. En de derde functie is de archivering.’

‘In een papieren omgeving moest je al die functies bundelen, het ging niet anders. In de digitale omgeving is bundeling echter niet meer nodig. Ginsparg en ik hadden twintig jaar geleden allebei dat inzicht. En nu denk ik er nog steeds zo over. De basis is de preprint. De idee is er, en iedereen kan er kennis van gaan nemen. Dat het nog niet de kwaliteitsstempel heeft van peer review, is secundair.’

Toch is het anders gelopen.

‘Ja, en daarvoor zijn, denk ik, twee redenen. Ten eerste is de Harnad-school zeer invloedrijk. En ten tweede waren én zijn uitgevers, bibliotheken en wetenschappers getrouwd met het bestaande systeem waarin er geen vrije toegang tot artikelen is.’

‘In het geval van uitgevers is dat goed te begrijpen, want hun voortbestaan hangt af van handhaving van de status quo. Voor bibliotheken is het minder vanzelfsprekend, maar ze zijn van nature traditioneel en behoudsgezind. Uitgevers hebben daar handig op ingespeeld, bijvoorbeeld door conceptuele vernieuwing af te remmen en door toonaangevende “super librarians” voor hun karretje te spannen.’

‘Van de derde groep, de wetenschappers, wordt door hun werkgevers verwacht dat

Interoperabiliteitslingo

SFX 'Special Effects': een contextgevoelige 'link resolver': als je op een link klikt, stuurt deze je ook door naar de bedoelde bron als je je in een andere omgeving bevindt
en.wikipedia.org/wiki/SFX_%28software%29

OAI Het Open Archives Initiative, een project dat standaarden ontwikkelt voor de interoperabiliteit op het web, zodat content efficiënter verspreid kan worden
www.openarchives.org/OAI/OAI-organization.php

OAI-PMH Open Archives Initiative - Protocol for Metadata Harvesting
Technische standaard die het mogelijk maakt dat repository's onderling gegevens over hun publicaties (metadata) kunnen uitwisselen
www.openarchives.org/pmh/

OAI-ORE Open Archives Initiative - Object Reuse and Exchange
Standaarden voor de beschrijving en uitwisseling van aggregaties van webresources (bijvoorbeeld tekst, beeld, data, video) die verspreid over het web kunnen zijn opgeslagen
www.openarchives.org/ore/

URI Uniform Resource Identifier
Generieke aanduiding voor een reeks karakters die een bron (resource) identificeert. Een URL (Uniform Resource Locator) is een van de zaken die eronder vallen
nl.wikipedia.org/wiki/Uniform_resource_identificer

HTTP-protocol Legt de basis voor datacommunicatie tussen gekoppelde informatiesystemen op basis van hypertext en daarmee voor de ontwikkeling van het world wide web
en.wikipedia.org/wiki/Hypertext_Transfer_Protocol

Memento IETF RFC 7089, die een uitbreiding van het HTTP-protocol specificeert om uniforme, tijdgebaseerde toegang tot oude versies van web resources mogelijk te maken
tools.ietf.org/rfc/rfc7089.txt

Memento for Chrome Extensie voor de Chrome-browser die het mogelijk maakt om door de tijd te reizen op het web
bit.ly/memento-for-chrome

Memento voor MediaWiki Extensie voor het MediaWiki-platform die tijd gebaseerde toegang tot pagina's via het Memento-protocol toelaat, bijvoorbeeld gebruik makend van Memento for Chrome
bit.ly/memento-for-mediawiki

Preprint De eerste versie van een wetenschappelijk artikel die met anderen wordt gedeeld op een preprintserver (zoals arXiv.org, PubMedCentral) nog voordat het is ingediend bij een tijdschrift en aan kritiek van vakgenoten (peer review) is onderworpen

Repository Openbaar webarchief, doorgaans door bibliotheken van wetenschappelijke organisaties gefaciliteerd, waar de eigen onderzoekers hun publicaties kunnen uploaden, doorgaans niet de definitief opgemaakte versie uit het tijdschrift maar een eerdere versie van voor (preprint) of na (postprint) peer review

ResourceSync NISO & Open Archives Initiative-standaard voor het synchroniseren van web resources tussen systemen
www.openarchives.org/rs/

Robust Links Een aanpak om links robuuster te maken door ze te decoreren met extra informatie
robustlinks.mementoweb.org

ze prestige opbouwen. Alweer: een behoudsgezinde instelling – “we doen het al vele decennia zo, dus we hebben er geen belang bij om het te veranderen”. Bovendien zijn wetenschappers ook ijdel: ze willen met hun naam in een prestigieus tijdschrift.’

‘Dus je hebt drie partijen die er belang bij hebben de status quo te bestendigen. Ik blijf geloven in preprints omdat die naast de bestaande structuren kunnen bestaan. Als ik me niet vergis, kunnen we een heropleving van de idee van preprints in de biomedische literatuur verwachten. Dat zou heel belangrijk kunnen gaan worden.’

Peer review en kwaliteit

De tegenwerping die ik wel eens hoor, is: moeten we niet eigenlijk iedereen,

experts en andere geïnteresseerden, de kwaliteit bieden van een artikel dat door peer review is gegaan?

‘De fout in die redenering is dat je ervan uitgaat dat de eerste versie van een artikel géén kwaliteit heeft. Waar is dat op gebaseerd? Plus: voor welk publiek is het hoge kwaliteit? Experts uit het vakgebied kunnen zelf beoordelen of iets kwaliteit heeft. Zij hebben dat filter niet nodig. Je zou zelfs met “machine learning” een systeem kunnen bouwen dat bij artikelen vlaggetjes zet voor welk publiek ze geschikt zijn.’

Maar doordat vakgenoten kritisch naar preprints kijken, worden er nog wel eens fouten uitgehaald. De uiteindelijke versie is dan beter.

‘Akkoord, maar in de preprintserver staat er met een banner boven: dit stuk is nog niet gereviewd, *read it at your own risk*. Als je geen expert bent in dit vakgebied, lees het dan beter niet. Er is ook een erg interessante recente studie die aantoont dat het verschil tussen de preprintversie en de gepubliceerde versie gewoonlijk minimaal is. Vergeet ook niet dat er enorme problemen zijn met peer review. Veel studies hebben dat aangetoond.’

‘Ik zou veel liever een systeem hebben waarin je een hele reeks aan kwaliteitsmaatstaven hebt. Peer review kan daar onderdeel van zijn, maar ook het aantal downloads, de intensiteit van het com-

‘Sommige uitgevers hopen dat peer review op data verplicht wordt gesteld’

mentaar op papers, het aantal citaties, *altmetrics*. Dus die hele bandbreedte. En denk nog verder: waarom zou ik niet zelf op mijn eigen Wordpress-blog kunnen publiceren, of op een groepsblog? De kosten die daarmee gepaard gaan, zijn marginaal. Alle kosten gaan nu zitten in het omwerken van de eerste versie naar een finale publicatie.'

En zoiets als het publiceren van de tekst, plus de data, plus de analyses. Dat gebeurt ook nog niet veel.

'Het gebeurt wel, bijvoorbeeld bij het open access-platform PLOS, waar beschikbaar maken van data nu verplicht is. Er is zeker een trend in die richting. Ook daar zie je trouwens dat men er geld voor gaat vragen. Tot voor kort was het opslaan en delen van je data in de repository Figshare.com nog gratis. En dan wordt er plots een prijskaartje aan bepaalde vormen van gebruik gehangen.'

'Nu is er ook een roep om peer review op data. Dat zou meerwaarde, en dus geld, betekenen. Ik denk dat sommige uitgevers hopen dat peer review op data verplicht wordt gesteld. Dan kunnen ze dat ook inpalmen. Maar het is de omgekeerde beweging die we nodig hebben. Als we in de wetenschap het voortbouwen op het werk van anderen serieus nemen, dan is het vrij toegankelijk zijn van het ruwe materiaal, inclusief preprints, daarvoor een voorwaarde. Het machineleesbaar zijn van dat materiaal wordt steeds belangrijker.'

'Uiteindelijk zal zelfs onze manier van lezen gaan veranderen. Eerst zullen we de machine laten lezen omdat er simpelweg te veel output is. Die maakt een meta-analyse en vertelt mij vervolgens waarom ik, met mijn specialisatie, dat zou moeten lezen. Dat is volgens mij het product van de toekomst: niet het doorsluizen van pdf's, maar een meta-analyse over die hele corpus.'

'In Memento spreek ik letterlijk met de server zelf en vraag ik hem: wat weet jij van je eigen geschiedenis?'

Geheugen in het web inbouwen

Als ik naar jouw recentere werk kijk, zaken als Memento en Robust Links, dan spreekt daar iets uit van willen bewaren, iets toegankelijk willen houden van wat er in het verleden was.

'Memento en Robust Links gaan inderdaad over toegang tot het verleden van het web. En op een manier die totaal geïntegreerd is met het huidige web. Op de manier zoals Tim Berners-Lee HTTP heeft gedefinieerd, had het web geen tijdscomponent. Alles leeft in het eeuwige nu. Je gaat op het web naar een bepaalde URI en je ziet wel wat daar vandaag staat. Er is geen manier om na te gaan wat daar op eerdere momenten stond.'

En in Memento roep je een bepaalde website aan met een tijdstempel?

'Voilà. Veel mensen snappen het verschil niet tussen het gebruik van Memento en het oproepen van een site in archive.org, het Internet Archive. Daar tik je een URI in en ga je zoeken. Dat is een zoekmachine, maar geen integratie op het niveau van het HTTP-protocol.'

'In Memento spreek ik letterlijk met de server zelf en vraag ik hem: wat weet jij van je eigen geschiedenis? De server kan dan onmiddellijk antwoorden: op die datum was dat mijn pagina. Dat is de ideale implementatie van Memento, dat een systeem zijn eigen archief bewaart, zoals vele wiki's. Of dat het systeem weet wie zijn archief bewaart. Indien dit niet het geval is, dan moet je overstappen naar webarchieven en doe je je werk daar.'

'Een volgende stap was dat wij bovenop Memento een infrastructuur hebben gebouwd, de Memento Aggregator, die de mogelijkheid biedt om met veel archieven tegelijk te kunnen spreken. Je wilt immers niet met slechts één archief spreken; je wilt juist een wereldbeeld van de archieven hebben. Memento levert dus interoperabiliteit voor tijd-gebaseerde toegang tot informatie in versiebeheersystemen en webarchieven.'

En Robust Links?

'Dat gaat over een andere maar gerelateerde zaak, namelijk *link rot* en *content drift*. Link rot kent iedereen: dan krijg je de 404-melding dat de URI verwijst naar een adres dat niet meer bestaat. Content drift is wat minder bekend en refereert aan het feit dat de inhoud waarnaar een link verwijst

'Voor een op de drie URI-references naar websites in de wetenschappelijke corpora die we hebben bekeken, kun je de originele informatie niet terugvinden'

verandert over tijd. Als dat niet zo zou zijn, zou je immers niet hoeven archiveren. Content drift is vooral problematisch in meer formele omgevingen, als je begint te refereren aan zaken als wetenschappelijke literatuur, wetsteksten en dergelijke.'

Hoe erg is het?

'Zeer erg. Voor een op de drie URI-references naar websites in de wetenschappelijke corpora die we hebben bekeken kun je de originele informatie niet terugvinden. En uiteraard: hoe ouder de referentie, hoe moeilijker het terugvinden wordt.'

'Met Robust Links hebben we daar een oplossing voor bedacht. Die twee dingen samen, link rot en content drift, hebben we *reference rot* genoemd. De oplossing ervoor bestaat uit twee delen. Het ene is triviaal: als je naar een website gaat verwijzen, zorg dan dat je er een snapshot van maakt in een webarchief. Dat kan een html-kopie zijn of een afbeelding. Tegenwoordig is het vaak beide. Het andere gaat over *hoe* je verwijst. Het principe is dat je drie dingen moet bewaren: de originele URI, het moment waarop je refereert, en de URI van de snapshot. Die drie tezamen geven je een maximaal terugvalmechanisme om het verleden te kunnen reconstrueren.'

'Als het archief waarin je de snapshot hebt gemaakt verdwijnt, kun je met Memento wellicht nog steeds een andere snapshot vinden. Daarvoor dien je gebruik te maken van de originele URI en het tijdstip waarop de snapshot was gemaakt.'

De geschiedenis herschrijven

Bij alles wat er wordt gepubliceerd, speelt het probleem dat er soms fouten worden gemaakt die later worden

‘Het web is het grootste communicatiemedium dat de mensheid ooit heeft gecreëerd, dat moet je archiveren’

hersteld. Door jouw werk worden die fouten met terugwerkende kracht weer zichtbaar. Het vraagstuk is vergelijkbaar met ‘the right to be forgotten’ – ook Google wordt erop aangesproken dat ze langvergeane kwesties weer zichtbaar maakt en zo mensen dupeert. Privacyvoorvechters hebben daarom ook kritiek op Memento. Hoe kijk jij daar tegenaan?

‘Mijn eerste reactie is: je moet iets niet naar buiten brengen als het niet oké is. Je kunt niets terugtrekken van het internet. Als jij iets op het internet publiceert, en het geluk of het ongeluk hebt dat het Internet Archive passeert en je materieel meeneemt, ja... dan is er niets meer aan te doen. Je kunt altijd vragen aan het Internet Archive om het niet te tonen. Daar hebben ze een beleid voor. Maar let wel: in andere gevallen gaat het over het moedwillig herschrijven van de geschiedenis, het willen wegnemen wat er ooit echt was, of dat willen overschrijven.’

‘Er is een goed voorbeeld van ongeveer een jaar geleden. De Conservative Party in het Verenigd Koninkrijk heeft alle speeches van David Cameron van haar eigen website verwijderd. En ook nog op zo’n manier dat het Internet Archive de kopieën die het had niet meer mocht tonen. Dankzij Memento en de Memento Aggregator vonden we uiteraard kopieën van die speeches in andere webarchieven. Dat laatste konden ze niet tegenhouden, maar ze wisten dus zeer goed waar ze mee bezig waren.’

‘Dit is een geval waarin je zegt: is Memento dan slecht? Eigenlijk gaat dit niet eens over Memento, dit gaat over webarchieven. Memento maakt het alleen makkelijker kopieën te vinden die al in die archieven aanwezig zijn.’

Hoeveel webarchieven zijn er wereldwijd?

‘We hebben nu ongeveer twintig webarchieven gecoverd in de Memento-infrastructuur. Het aantal groeit snel. Het was voorheen een visionaire activiteit van Brewster Kahle met zijn Internet Archive. Nu heb je verschillende nationale bibliotheken, ook in Europa, die webarchiveren. Veel van die archieven zijn trouwens niet via het web toegankelijk. Je moet fysiek in de bibliotheek aanwezig zijn om erbij te kunnen, zoals in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.’

Webgecentreerd denken

In een recent artikel in D-Lib hebben je collega’s en jij het over de overgang van het denken vanuit de repository naar het denken vanuit het web. Dat repository-gecentreerde denken kwam natuurlijk uit bibliotheken en archieven. Nu kan ik me voorstellen dat die instellingen niet echt zitten te wachten op zoiets als het tweede, omdat het dan voelt alsof ze niet langer zelf de controle over hun collectie hebben. Is dat iets wat je merkt, dat bibliotheken en archieven weerstand bieden tegen die webgecentreerde manier van denken en de bijbehorende technologische oplossingen?

‘Ik denk niet dat dat noodzakelijkerwijs zo is. Het is misschien eerder een zaak van niet voldoende geïnformeerd zijn. Niet iedereen heeft de luxe die ik heb om twintig jaar te kunnen nadenken over dit soort zaken.’

‘Kijk, je werkt in een bibliotheek, je moet een repository neerzetten, je pakt iets van het schap en daar staat het dan. Het komt met de mogelijkheden die het heeft. Dan kom ik nog altijd met ondersteuning voor het Open Archives Initiative-Protocol for Metadata Harvesting. Vrijwel alle institutionale repositories hebben dat geïmplementeerd. De metadata kunnen dan automatisch worden opgevraagd door andere webtoepassingen, waardoor de inhoud ook op andere plekken op het web vindbaar wordt.’

‘OAI-PMH was twintig jaar geleden een goed idee, een manier zoals je dingen toen oploste. Vandaag is dat totaal niet meer de juiste manier. Eigenaardig genoeg voel ik me daar een beetje schuldig over, hoewel dat niet zou hoeven. Er is een evolutie ge-

weest in het denken over het web en hoe je dingen daar aanpakt. Maar repositories zijn in die tijd, eind jaren negentig, blijven steken. Ik review veel Europese projecten, en het eerste wat ik zie als het over interoperabiliteit gaat, is: “we gaan OAI-PMH implementeren”. En dan krijg ik koude koorts, want het is intussen wel 2016. Misschien moeten we dat even anders aanpakken.’

Maar hoe dan?

‘Nou, we hebben twee jaar gewerkt aan ResourceSync. Bijna niemand kent het nog. Dat is een opnieuw doordenken van de doelstelling van OAI-PMH, maar dan in webtermen. Het gaat niet meer alleen over metadata, het gaat over het synchroniseren van elke resource met een URI: metadata, een pdf, je html-pagina, die foto, enzovoort. Dus OAI-PMH deed synchronisatie van metadata, maar dan op een manier waarin de webarchitectuur en HTTP eigenlijk omzeild werden.’

‘ResourceSync neemt het web als uitgangspunt. De oplossing gebruikt de sitemaps – Google gebruikt die bijvoorbeeld om sites te harvesten. Sitemaps zijn puur een discoverymechanisme. Daarbovenop hebben we extra functionaliteit gedefinieerd die het bijvoorbeeld toelaat te verifiëren of de correcte bitstream werd binnengehaald, en om links naar gerelateerde documenten toe te voegen. Dus je kunt bijvoorbeeld verbindingen maken tussen de pdf en de metadata en omgekeerd. Al die documenten hebben hun eigen webidentiteit (URI) in de wereld van ResourceSync, dat helemaal een web-wereldbeeld is. Dat is hoe je dit volgens ons nu zou moeten aanpakken.’

‘Voorloper OAI-PMH was een zeer belangrijke katalysator voor de open access-beweging. En die twee hebben op elkaar ingespeeld. OAI-PMH is zo belangrijk geworden doordat mensen zich voor open access gingen inzetten. En open access is belangrijk geworden mede door de technologie die gebruikt kon worden om de open access-visie waar te maken.’

‘Bij webarchivering is authenticiteit een van de grootste problemen’

‘Zoals de dingen er nu voorstaan, zou je eigenlijk geen materiaal uit webarchieven kunnen gaan gebruiken in een rechtszaak’

Een symbiose dus eigenlijk.

‘Ja, echt waar. Ik heb er veel over nagedacht hoe het kan dat ResourceSync nu zo weinig wordt opgepakt, omdat dat duidelijk de technologie is om op dit moment dingen voor elkaar te krijgen. Ik denk dat nu de beweegreden ontbreekt. Je hebt die combinatie van technologische vooruitgang en een sociale drive nodig, denk ik nu. ResourceSync is niet meer dan een technologie die het mogelijk maakt om informatie uit te wisselen. En het blijkt niet dringend genoeg te zijn om te implementeren, want de sociale drive ontbreekt nu.’

Waarom zou dat kunnen liggen? Wat zou je met ResourceSync kunnen doen wat je zonder niet zou kunnen doen?

‘Simpel: alles wat je niet met OAI-PMH kan doen bij het synchroniseren van documenten. ResourceSync zou je kunnen gebruiken voor het archiveren van materiaal, omdat je informatiechecks hebt. Het zou een manier zijn voor een uitgever om zijn materiaal te tonen aan een archieforganisatie.’

‘In de eenvoudigste implementatie is ResourceSync gewoon een inventaris van wat je hebt. Maar je kunt er een aantal dingen bovenop zetten, zoals een lijst van recente wijzigingen, *checksums* en links en zo. En versiebeheer zit er ook ingebouwd. Het mooie is dat, wanneer je ResourceSync implementeert, je content meteen door Google en andere zoekmachines kan worden geïndexeerd.’

Authenticiteit op het web

Een heel algemene vraag: ben jij optimistisch of pessimistisch over wat wij als mensheid kunnen oproepen op het web?

‘Het is essentieel voor ons om het te kunnen oproepen. Het web is het grootste communicatiemedium dat de mensheid ooit heeft gecreëerd. Dus het feit dat je het

niet zou archiveren, dat je er zelfs aan zou denken om het niet te archiveren, dat is eigenlijk waanzin. Eigenaardig genoeg is het met Brewster Kahle een internetondernemer geweest die in 1996 voor het eerst heeft ingezien dat we dat moesten gaan doen. En eigenaardig genoeg zijn de meeste bibliotheken nog altijd doof aan die kant, een aantal nationale bibliotheken daargelaten. Voor mij is dat onbegrijpelijk. Het web is hoe we nu communiceren en hoe we nog een hele tijd gaan blijven communiceren, dus het *moet* gearchiveerd worden. De vraag is hoe je het aanpakt, wat je precies archiveert, hoe de toegang ertoe geregeld is. Daar past Memento in.’

‘Authenticiteit is een van de grootste problemen die ik zie. In een papieren archief wist je met tamelijk grote zekerheid dat die documenten echt waren. Iemand had ze gearchiveerd, er had een controle plaatsgevonden. Dat hebben we momenteel met webarchieven helemaal niet. We moeten gewoon vertrouwen op het feit dat Brewster Kahle dit accuraat gearchiveerd heeft, of de British Library, of de KB.’

‘Dat is niet voldoende in de digitale tijd. We moeten een mechanisme vinden om iets van een garantie te kunnen bieden dat wat je ziet ook echt heeft bestaan. We weten nu al dat dit om technische redenen niet het geval is. Webarchieven tonen soms pagina’s die nooit hebben bestaan, bijvoorbeeld met plaatjes die maanden ouder zijn dan de tekst. Zoals de dingen er nu voorstaan, zou je eigenlijk geen materiaal uit webarchieven kunnen gaan gebruiken in een rechtszaak. Een goede advocaat schiet daar meteen gaten in.’

Het klinkt alsof dat je volgende grote kunstje gaat worden in Los Alamos.

‘De onzekerheid over de authenticiteit is een zeer groot probleem omdat het niet alleen technisch van aard is, maar ook sociaal. In mijn lab in Los Alamos kunnen we dit niet alleen oplossen. Wat niet wegneemt dat er aspecten aan zitten waar je technisch iets aan zou kunnen doen.’

Heb je tot slot nog iets wat je bibliotheken en archieven, of in het algemeen erfgoedinstellingen, zou willen meegeven? Een hartewens? Denk meer in termen van ‘distributed knowledge’, over het web verspreide en gelinkte kennis in plaats van geconcentreerde collecties?

‘Dat is evident, hè? Als je informatie hebt die je toegankelijk wilt maken, dan moet je vanuit het web denken. Niet vanuit je eigen repository en instelling. Het heeft bij mij jaren geduurd om die omslag in het denken te maken. Het is voor mij zelfs nog altijd moeilijk om het uit te leggen.’

‘Het gaat erom op het web te gaan “staan” en te kijken naar je instelling en je repository. En dan bedoel ik niet de user interface, maar: hoe leeft mijn informatie op het web? Is het vindbaar door machines? Daar begint het allemaal.’

‘Kijk, tenzij je een van die weinige websites ter wereld bent zonder welke niemand kan leven, komt er niemand naar je toe. Dus moet je ervoor zorgen dat je daar zit waar de mensen wel komen, zoals zoekmachines.’

Dat is een hele obligate, maar eentje die het kennelijk waard is om herhaald te worden?

‘Een totale open deur. Maar als je kijkt waar men in het hoger onderwijs, de wereld die ik het beste ken, mee bezig is... Ik zie het veel te weinig.’

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur bij WareKennis.

'Onze gebruikers zijn de overstap te maken

De fysieke bibliotheek van Hogeschool Inholland ging op 1 september 2015 over in een digital only versie. Hoe is het sindsdien met de bibliotheek vergaan? Een interview met bibliotheekmanager Ria Paulides.

Ria Paulides

Ronald de Nijs .....

Het zal even wennen zijn geweest voor de studenten die hun vaste loopje naar een van de bibliotheeklocaties van Hogeschool Inholland hadden. Sinds 1 september 2015 is deze hogeschoolbibliotheek getransformeerd tot een *digital only* versie. Op die datum ging de bibliotheek-nieuwe-stijl live als een tab in de digitale leeromgeving en de intranetomgeving van de hogeschool. Toenmalig Inholland-voorzitter Doekle Terpstra maakte dit ambitieuze plan in februari 2013 bekend en sprak van 'een onvermijdelijke stap richting de toekomst'. Die toekomst is nu begonnen. De bibliotheekruimtes die ooit plaats boden aan

boekenkasten zijn teruggegeven aan de afdeling Huisvesting en doen nu – op voorstel van de bibliotheek – dienst als studiecetra. Ze hebben als voordeel dat ze in tegenstelling tot de bibliotheek altijd geopend zijn.

Transitie en communicatie

Een promotiefilmpje (zie tinyurl.com/hd57bwo) dat voor de start van de digitale bibliotheek is ontwikkeld wijst studenten erop dat de bibliotheek voortaan 24/7 haar deuren in de cloud geopend heeft en dat je er 'heel veel informatiebronnen' aantreft. En voor wie er toch niet zijn weg kan vinden: op vijf locaties binnen Inholland, strategisch gelegen in de buurt van de studiecetra, kunnen studenten met hun vragen terecht. Een banier voor de deur wijst erop dat hier informatieprofessionals aan het werk zijn en hulp kunnen bieden bij zoekvragen. 'Ook al is de bibliotheek virtueel gegaan, studenten moeten ons in real life kunnen benaderen,' zegt manager bibliotheek Ria Paulides. 'Het is een bewuste keuze. We zijn ook altijd per telefoon en per mail voor zoekvragen bereikbaar. De

student kan dus zelf kiezen wat hij het fijnste communicatiekanaal vindt.'

Overigens zijn die kantoorruimtes niet te beschouwen als een informatiebalie, want de informatiespecialisten zijn niet continu aanwezig. 'Ze hebben immers een belangrijke rol om het partnerschap met het onderwijs te onderhouden. Daardoor zijn ze vaak van hun plek om gesprekken te voeren met docenten en met de curriculumcommissie over de inhoud van de digitale bibliotheek. Verder geven ze zoektrainingen aan klassen studenten in de verschillende leerjaren van de opleidingen,' aldus Paulides. 'Maar door een goede bereikbaarheid via een algemeen telefoonnummer en een algemeen mailadres is er tijdens kantooruren altijd een informatiespecialist te bereiken als een student met een zoekvraag zit.'

Zichtbaarheid

Zichtbaarheid van de bibliotheek speelt in dit digitale stadium een grotere rol dan ooit. Hierbij is een belangrijke taak weggelegd voor de informatiespecialisten. 'Zij

'In onze filosofie wordt de bibliotheek niet meer gevormd door de collectie of de ruimte maar door de mensen die er werken'

nu gedwongen naar iets nieuws'

zaten altijd in de backoffice en de frontoffice bestond uit de uitleenbalie. Nu we geen uitleenbalie meer hebben, zijn de informatiespecialisten de frontoffice geworden,' aldus Paulides. 'Zij dragen de bibliotheek uit, zij zijn de bibliotheek. In onze filosofie wordt de bibliotheek dus niet meer gevormd door de collectie of de ruimte maar door de mensen die er werken.'

Foto's met portretten van de vijftien informatiespecialisten rouleren op de contactpagina van de bibliotheeksite. En ter promotie zijn er vijftien weken lang in de nieuwssectie op het intranet van Inholland interviews met de informatiespecialisten te vinden. 'Mooie exposure voor de bibliotheek.'

Backoffice

Het bibliotheekteam bestond voor het digitaal gaan uit iets meer dan dertig mensen; van tien uitleenmedewerkers werd afscheid genomen. Naast de vijftien informatiespecialisten telt het bibliotheekteam nu nog vier medewerkers die de backoffice runnen. Zij zijn verantwoordelijk voor het bestel- en licentieproces en zorgen ervoor dat de achterkant van de zoekengine werkt. Verder houdt een webbeheerder de pagina's van het bibliotheekweb bij. En tot slot zijn er drie 'informatie-experts'. 'Dit groepje blijft trekken aan vernieuwingstrajecten, want we blijven natuurlijk wel vernieuwen. Je kunt ze misschien beter als projectleider bestempelen. Een ervan is bovendien de licentiebeheerder en zij voert gesprekken met de uitgevers.'

Gebruik verdubbeld

Er hoefde niet veel bijgestuurd te worden na het live gaan van de digitale bibliotheek, zegt Paulides. 'Het komt nu vooral neer op het finetunen van de zoekingang. Een ander aandachtspunt is hoe om te gaan met databanken die nog niet goed ontsloten zijn.'

De cijfers laten zien dat het gebruik van de digitale bibliotheek inmiddels verdubbeld is. 'Voor die tijd zochten studenten hun informatie vooral op papier – ook al hebben we ze er vaak genoeg op gewezen dat veel informatie niet op de fysieke boekenplanken is te vinden maar in de uitgebreide digitale bibliotheek. Door de fysieke bibliotheken te sluiten zijn onze gebruikers nu gedwongen de overstap te maken naar iets nieuws, iets waar ze ze zich tot dan toe altijd een beetje afzijdig van hebben gehouden.'

Postagentschap

Toch heeft de bibliotheek nog een heel kleine fysieke uitleenservice voor zo'n drieduizend titels die nog niet digitaal door uitgevers beschikbaar zijn gesteld; het gaat

om drie procent van het totale aanbod van de bibliotheek. 'Het betreft vooral studieboeken die studenten worden geacht zelf aan te schaffen, maar waarvan de bibliotheek vindt dat ze ze moet aanbieden. De opleidingen gaven aan dat die titels van groot belang zijn. Studenten moeten ze als bron dus kunnen raadplegen.'

Voor deze dienstverlening heeft de bibliotheek een zogenaamd 'postagentschap' ingericht. De student bestelt het boek via de bibliotheeksite en krijgt het vervolgens thuisgestuurd. Na een week moet hij het inleveren bij een van de 'retourbakken' op de hogeschool. Becijferd was dat het aan-

tal maandelijkse aanvragen in de duizenden zou lopen, in de praktijk blijken het er een paar honderd te zijn. En dat is misschien maar goed ook: omdat er geen online uitleensysteem meer gebruikt wordt, is het een handmatig administratieproces geworden.

Uitgevers

De afgelopen twee jaar is Paulides bij vele uitgevers langs geweest om zoveel mogelijk boektitels in digitale vorm aangeleverd te krijgen. 'Alleen het laatste plukje van drieduizend titels is dus nog niet gelukt.' Ze geeft zichzelf drie jaar de tijd om die titels ook digitaal beschikbaar te krijgen. 'De helft van de titels zit bij kleine uitgevers, veelal kennisinstituten waar we één of twee titels van hebben. Mijn ervaring is dat het heel veel werk is om deze uitgevers over de brug te laten komen. De tijdelijke uitleenservice wordt steeds verder afgebouwd, zodra de bewuste titels, of goede vervangers ervan, digitaal beschikbaar zijn.'

Sowieso lopen de gesprekken met uitgevers inmiddels beter dan twee jaar geleden, aldus Paulides. 'De reden is dat uitgevers de knop om hebben gezet en nu beseffen dat digitaal toch wel de toekomst is – iets wat ze heel lang hebben ontkend. Bovendien zien uitgevers nu in dat een bibliotheek een klant is; lang hebben ze ons niet beschouwd als een afnemer omdat de aankopen altijd via de boekhandel verliepen. En vervolgens dachten ze dat we kannibaliseerden door een digitaal boek in de collectie op te nemen, waarna studenten die vervolgens gratis konden downloaden. Dat is natuurlijk nooit onze bedoeling geweest. En dat weten de uitgevers nu. Samen hebben we een businessmodel (één gelijktijdige gebruiker) en een technisch model (streaming in plaats van downloads) gevonden waarin we vertrouwen hebben. Het beweegt de goede kant op.'

Ronald de Nijs is eindredacteur van IP.

*****
**Terugblik
VOGIN-IP-
lezing 2016**

Actuele ontwikkelingen op het gebied van 'zoeken en vinden' kwamen op 3 maart jl. aan bod tijdens de VOGIN-IP-lezing 2016, een dag met lezingen en workshops in de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Acht sprekers uit het brede informatieveld presenteerden hun bevindingen.

Door: Andrea Langendoen, redacteur IP en werkzaam bij de KB, en Isabel Rapattone, verkennt na een Master Culturele Informatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam haar kansen als zelfstandig ondernemer binnen de erfgoedsector.

Foto's: Eef Evers

Paul Gunstone
Zoeken in 'pure rubbish'

Binnen iedere organisatie bevinden zich gigantische hoeveelheden kennis, vastgelegd in documenten, emails, contracten, notulen et cetera. Ongeveer tachtig procent van die kennis is, zegt Paul Gunstone – sales directeur bij Smart Logic – ongestructureerde informatie. Die

bevindt zich vaak op verschillende plekken binnen de onderneming, in verschillende formaten en in systemen die niet met elkaar communiceren. Een groot deel daarvan is, zoals Paul Gunstone het noemt, 'pure rubbish': kennis waar eigenlijk niemand wat aan heeft. Maar dat weet je pas als je de documenten hebt gelezen. Tussen die rubbish bevindt zich echter ook heel veel kennis die juist heel belangrijk is of kan zijn voor de organisatie. Maar omdat hij niet goed vindbaar is wordt de content niet gebruikt. Dat is vaak zonde van de opgebouwde kennis, en soms zelfs schadelijk voor een organisatie.

Door het toepassen van semantische technologieën en informatiewetenschap – wat Gunstone *content intelligence* noemt – ontwerpt Smart Logic modellen waarmee deze kennis kan worden geïnterpreteerd, beschreven, geanalyseerd en gevisualiseerd. Zo worden al die bergen vergaarde kennis alsnog vindbaar en bruikbaar. Die 'modellen' van Smart Logic deden informatiespecialisten overigens wel erg sterk aan klassieke thesauri denken.

'Het niet vinden van opgebouwde kennis kan, aldus Paul Gunstone, soms zelfs schadelijk voor een organisatie zijn'

Peter Burger
Renaissance van factcheckers

Bijna iedere zichzelf respecterende krant heeft tegenwoordig een factcheckrubriek. We beleven, aldus docent en onderzoeker Peter Burger, een renaissance van factcheckers. Waren het vroeger de journalisten zelf die hun informatie vooraf checkten, tegenwoordig worden de feiten vaak pas achteraf tegen de meetlat gehouden. 'Dat lijkt ook wel nodig te zijn want wat is er een boel onwetendheid in die enorme oceaan van kennis die ons omringt,' verzucht Burger. Burger ziet een aantal redenen voor die hernieuwde interesse en noodzaak voor het verifiëren van 'feiten'. Ten eerste is het een reactie op de gemediatiseerde politiek, die zich steeds meer lijkt bezig te houden met *the medium* dan met *the message* (het is niet voor niets dat Tom-Jan Meeus in NRC onlangs schreef dat het eigenlijk nauwelijks meer de moeite loont om politici te interviewen: ze zeggen toch alleen wat hun persvoorlichters hen laten zeggen). Daarnaast is het pure noodzaak voor journalisten om nieuwe tools te ontwikkelen als tegenbeweging voor alles wat er in de social media als 'bron' voorbijkomt.

Maar hoewel ook de meeste journalisten de noodzaak zien van goed gebruik van bronnen (dus: check je bron, één bron is geen bron), gebeurt het toch vaak dat artikelen worden gepubliceerd terwijl ze nauwelijks gecheckt zijn. Burger heeft met zijn studenten van de opleiding Jour-

Peter van der Graaf
Duistere kant van SEO

Voor de meeste bedrijven is SEO (search engine optimisation) een tamelijk onschuldige activiteit waarmee je door de juiste termen te gebruiken de beste zoekresultaten op Google krijgt. Maar Peter van der Graaf gaf een kijkje in de meer sinistere kanten van deze marketingtool. 'Waarheidsvinding' aldus Van der Graaf 'is subjectief'. En iemand die goed zoekt is veel gemakkelijker te beïnvloeden dan iemand die het helemaal niets kan sche-

*****
*****

‘Tegenwoordig worden de feiten vooral achteraf tegen de meetlat gehouden,’ aldus Peter Burger

nalistiek en Nieuwe Media (Universiteit Leiden) onderzoek gedaan naar de oorzaken daarvoor. Journalisten gaven aan dat ze het vaak niet deden uit tijdgebrek, omdat de informatie van een vertrouwde bron kwam (controle ‘was dus niet nodig’), of omdat het toch maar om ‘zacht’ nieuws (amusement) ging. Daarnaast is het ook zo dat bij steeds meer redacties de eindredactie op stukken sowieso is komen te vervallen en blijken veel journalisten met maar heel basale zoekskills te werken.

De vraag is dus, aldus Burger, hoe we ervoor kunnen zorgen dat de informatie die we krijgen ook echt klopt? De overheid kan daar een rol in spelen door informatie, bijvoorbeeld rondom medische onderwerpen, op een begrijpelijke manier uit te leggen en beschikbaar te maken. Maar ook burgers zelf kunnen daar een rol in spelen: bijvoorbeeld door via social media als ‘burger-checker’ op te treden. Maar ook de informatieprofessional speelt daarbij een cruciale rol: die kan immers de juiste informatie ontsluiten, die kan ervoor zorgen dat mensen op alle niveaus mediawijzer worden, maar zeker ook door, als eindredacteur of documentalist 3.0, zich weer een plaats te bemachtigen binnen nieuwsredacties.

Pieter Cobelens

Big data & veiligheid

Een generaal majoor buiten dienst met een indrukwekkende staat van dienst, onder andere in Irak en Uruzgan, en een zaal vol met informatieprofessionals. Twee totaal verschillende werelden en *never the twain shall meet*, zou je zeggen. Toch zit er echt wel een overlap tussen de twee werelden, zoals Pieter Cobelens in zijn keynote speech al snel duidelijk wist te maken. Goed, ook hij zag bibliothecarissen aanvankelijk alleen als de obligatoire ‘suffe mensen die me altijd twee kwartjes boete gaven’, maar in de loop der jaren, bij een steeds uitgebreider en complexer wordende informatieomgeving, is hij de informatieprofessional steeds meer gaan zien als een belangrijke speler voor inlichtingdiensten.

De defensiewereld is de afgelopen jaren enorm veranderd. Waren het vroeger raketten die de grootste dreiging betekenden, nu zijn het hackers – en een mogelijke cyberoorlog lijkt niet onwaarschijnlijk in de toekomst.

Voor de nationale en internationale veiligheid spelen big data een belangrijke rol (en tegelijkertijd een mogelijke bedreiging voor onze privacy). Hoe kunnen we de informatie die we in grote mate tot onze beschikking hebben inzetten om

bijvoorbeeld terroristische aanvallen te voorkomen en de gevolgen te beperken? En hoe zorgen we ervoor dat we de kennis die we achteraf altijd al gehad blijken te hebben (kijk maar naar de informatie die nu is bovengekomen na de aanslagen in Parijs van afgelopen november) al vooraf tot onze beschikking hebben, zodat we zoveel mogelijk kunnen voorkomen?

Want wie wint de slag en de oorlog? Volgens Cobelens is dat de partij met de beste voorspellende vermogens. Die weer gebaseerd zijn op een juist gebruik en een juiste analyse van bronnen. En baseer je daarbij niet op ‘single source information’. Dat geldt in de defensiewereld, maar net zozeer in het bedrijfsleven, waar ‘door een rietje kijken’ nog altijd een belangrijke faalfactor is.

‘Informatieprofessionals zijn een steeds belangrijker speler voor inlichtingdiensten,’ zegt Pieter Cobelens

len omdat hij toch al vooringenomen is. Best dappere uitspraken voor een publiek van informatieprofessionals. Als ‘SEO-evangelist’ voor onder meer grote Amerikaanse lobby-instanties (van de National Rifle Association tot dierenrechtenclubs) is het zijn taak om de informatie en mensen zo te manipuleren dat de meest gunstige informatie bij Google boven komt drijven. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat interviews met bepaalde experts door zo veel mogelijk mensen worden gedeeld. Natuurlijk is Google niet blij met deze manipulatie door inventieve marketeers. Als SEO-kenner weet Van der

Graaf precies hoe Google zijn werk en dat van zijn collega’s probeert tegen te gaan. De manier waarop deze manipuleerders werken vertonen vaak bepaalde herkenbare patronen. Google probeert met machine learning technieken te ontwikkelen die die patronen herkennen, waardoor gemanipuleerde informatie kan worden gefilterd. Het gevaar daarbij is dat ook betrouwbare informatie (*breaking news* bijvoorbeeld) vergelijkbare patronen kan vertonen en dat is natuurlijk informatie die Google er juist niet uit wil filteren, aldus Van der Graaf.

Peter van der Graaf: ‘Google probeert met machine learning die technieken te ontwikkelen die patronen in SEO-trucs herkennen’

*****

*****

Andy Black Invloed van media-consumptie op de samenleving

Het Midden-Oosten, opkomende markten, smartphones, social media, vrije communicatie en de Arabische lente – volgens Andy Black, die zich al ruim 25 jaar bezighoudt met digitale technologie en politiek, heeft het allemaal met elkaar te maken.

Black laat zien hoe jonge mensen sociale media gebruiken voor maatschappelijke activiteiten en met een smartphone in de hand in actie ko-

Ondertussen blijft de digitale wereld razendsnel veranderen. Het gevolg daarvan is dat de media en de media-consumptie zelf ook veranderen en daarmee ook de wereld om ons heen. Overall zie je dezelfde beweging van top-down naar bottom-up: binnen organisaties, overheden, regeringen. Dat geldt ook voor de manier waarop bedrijven hun klanten benaderen, die gaat van merkgericht naar consumentgericht. Consumenten zijn nu ook zelf actief betrokken in de communicatie over merken en producten, en bedrijven passen daar hun marketingstrategieën en producten weer op aan.

men tegen politieke regimes. Sociale netwerken zoals Facebook en Twitter als middel voor politieke verandering.

Dat de Arabische lente uiteindelijk grotendeels mislukte komt, aldus Black, omdat er een machtsvacuüm volgde op de revolutie waarin geen mogelijkheden waren om de maatschappij als geheel te veranderen, onder andere een gebrek aan goedkope en open technologieën.

In reactie op de revolutie van onderaf trokken veel overheden de teugels juist weer strakker aan: sociale media werden afgesloten, ze wilden meer toegang tot data. Maar bijvoorbeeld ook via astroturfing, een vorm van propaganda waarbij de schijn wordt gewekt dat het burgerinitiatieven betreft.

‘Met een smartphone in de hand komen jonge mensen in actie tegen politieke regimes,’ zegt Andy Black

Hanna Jochmann-Mannak Kindvriendelijker zoeken

‘Als kinderen op “paddestoelen” zoeken, willen ze veelal een sprookjesverhaal vinden,’ zegt Hanna Jochmann-Mannak. ‘En niet een kookboek’

Er moet nog veel gebeuren om internet kindvriendelijker te maken, meent Hanna Jochmann-Mannak, specialist kind-computerinteractie bij de Amsterdamse startup Wize-Noise. Vaak zijn kinderen niet in staat om datgene wat ze vinden op internet cognitief te beoordelen. Daar komt bij dat de zoekmachines op kinderwebsites nog niet erg geavanceerd zijn; vaak is er veel geld in het design gestoken en niet in de gebruiksvriendelijkheid. ‘Het is alsof je een spelletje aan het spelen bent, terwijl het de bedoeling is dat je informatie vindt.’

Kinderen zien internet als een vraagantwoordmachine, blijkt uit onderzoek van Jochmann-Mannak: ze gebruiken soms hele zinnen om hun zoekvraag te formuleren. Ook twijfelen ze vaak over de te gebruiken zoektermen en spellen ze die nogal eens verkeerd. Het zou dus mooi zijn als zoekmachines spellingsuggesties geven, waarbij rekening wordt gehouden met het leesniveau en de gedachten van kinderen. Jochmann-Mannak: ‘Als ze op paddestoelen zoeken, willen ze meestal

Mart Evers Social media monitoring

Met behulp van monitoringtools kunnen organisaties en bedrijven meer uit social media halen, liet Mart Evers, social business consultant bij Clockwork, met voorbeelden zien. Zo kan bijvoorbeeld inzicht worden verkregen in trending topics (wat leeft er bij de klant?) en kunnen meningen en sentimenten worden gemonitord (voor bijvoorbeeld feedback op gebruikers). Ook kan er met behulp van de uitkomsten worden geanticipeerd op bepaalde zaken. Een voorbeeld daarvan betrof een grote brand in Vlaardingen, eind 2015. Omwonenden maakten zich zorgen over asbest. Sommige mensen

‘Ga niet op de automatische piloot bij het zoeken,’ adviseert Randolph Hock

Randolph Hock
Koester het oude, omarm het nieuwe

‘Join the evolution and enjoy the new; it can be a lot of fun,’ aldus Randolph Hock in zijn keynote speech. Volgens deze Amerikaanse zoekexpert kunnen en moeten we als informatieprofessionals profiteren van alle nieuwe technieken. Door nieuwe technologieën zoals natural language processing verandert de aard van het zoeken drastisch, zegt Hock. Hij vindt dat we het oude zoals de booleaanse logica niet zomaar aan de kant moeten schuiven, maar moeten koesteren en integreren in nieuwe technieken. De zoekmachines waar het bij het zoeken op internet allemaal om gaat worden steeds geavanceerder. Google doet het volgens hem allemaal net iets beter maar er is genoeg ruimte voor andere partijen. Bing bijvoorbeeld, Microsofts zoekmachine die over de financiële middelen beschikt om de concurrentie met Google aan te kunnen. En niet te vergeten Yahoo, die ook in de top-drie van zoekmachines staat. Volgens Hock zorgt het semantische web, een doorontwikkeling van de techniek op internet, voor betere

zoekresultaten voor de gebruiker. Hij noemt Googles Hummingbird en legt het begrip ‘semantisch zoeken’ uit. Daarbij wordt geprobeerd om de contextuele betekenis van termen in een query te begrijpen en verbanden te leggen door bijvoorbeeld naar de locatie van de gebruiker te kijken. Ook functies als gezichts- en spraakherkenning passen hier in. Complexe, over het internet verspreide kennis wordt zo meer toegankelijk gemaakt voor de gebruiker. Hock sluit zijn lezing af met een advies voor informatieprofessionals: ‘Ga niet op de automatische piloot bij het zoeken maar vertrouw op jezelf en denk niet dat de zoekmachine altijd het juiste antwoord geeft.’

geen kookboek vinden maar wel bijvoorbeeld een sprookjesverhaal.’ Het is dus belangrijk dat een zoekmachine voor kinderen betrouwbare informatie biedt die aansluit bij de leeftijd van de kinderen en die ze helpt met het formuleren van hun zoekvraag. Dat kan bijvoorbeeld door een zoektechnologie te ontwikkelen speciaal gericht op kinderen. En door editing tools te ontwikkelen voor de makers van content, op basis van natural language processing en machine learning-technologie. Door de technologie slimmer in te zetten kunnen we allemaal helpen om van het internet een veilige plek te maken waar kinderen onbezorgd kunnen zoeken naar informatie, besluit Jochmann-Mannak.

vroegen zich ook af of de scholen de volgende dag wel zouden opengaan. De communicatieadviseur van de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond zag deze vragen langskomen op social media. Hij kon de antwoorden op die vragen vervolgens meteen meenemen in de woordvoering aan de pers. Om te ontdekken welke tools hiervoor het meest geschikt zijn, presenteerde Evers een driestappenplan: 1. bepaal het doel van de monitoring, 2. bepaal de criteria/eisen waaraan de tool moet voldoen en 3. maak kennis met de verschillende tools en kies daaruit de beste. Een rol voor de informatieprofessional ziet Evers vooral weggelegd bij het monitoren: nagaan wat er over je organisatie of bedrijf wordt gezegd op social media, daar inzichten uit

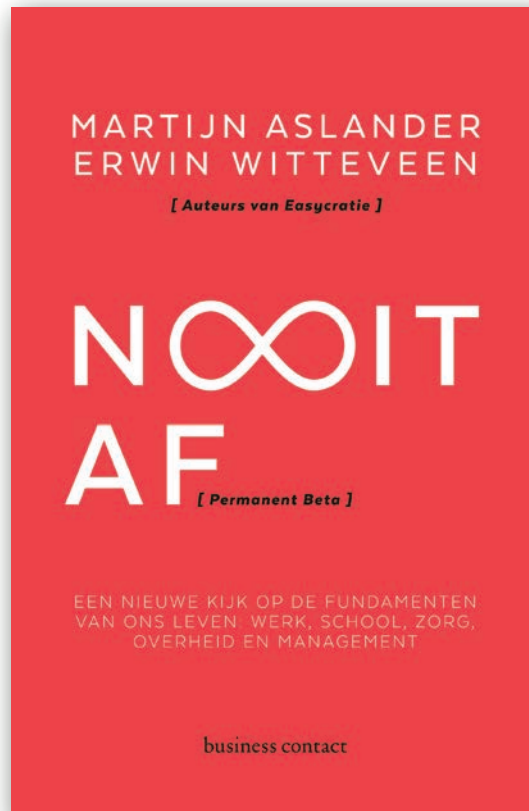
halen en die informatie in rapportages samenvatten, om zo de organisatie te voeden. Ook een echte taak voor de informatieprofessional: het bepalen van de te gebruiken termen in de zoekqueries, om zo min mogelijk ruis in de zoekresultaten te krijgen. Dat zoeken is nu nog heel erg tekstgericht, terwijl de content op social media steeds visueler wordt. De traditionele tools voor social media-monitoring kunnen alleen zoeken op tekst, en als ze al plaatjes vinden zijn ze afhankelijk van de tekst die erbij wordt gebruikt of van de metadata. Maar er komen nu tools aan die een afbeelding kunnen ‘scannen’ en kunnen vaststellen wat erop te zien is. ‘Dit wordt de volgende stap in monitoring,’ aldus Evers.

‘De volgende stap in social media-monitoring zijn volgens Mart Evers tools die een afbeelding kunnen scannen en kunnen vaststellen wat erop te zien is’

Organisaties bekeken permanent beta-

'Begint eer gij bezint!'
In het nieuwe boek van Martijn Aslander en Erwin Witteveen, *Nooit Af*, is dit het credo waar organisaties tegenwoordig naar moeten streven. De wereld verandert steeds sneller en bureaucratische organisaties kunnen dit tempo niet meer bijbenen. Aslander en Witteveen vonden het daarom hoog tijd om ons te waarschuwen voor de onzekere toekomst die komen gaat.

Vincent Janssen *****

Martijn Aslander & Erwin Witteveen | *Nooit af [permanent beta]*: een nieuwe kijk op de fundamente van ons leven: werk, school, zorg, overheid en management | Business Contact | 2015 | € 24,99, ebook € 17,99

Nieuwe technologieën, de almaar veranderende arbeidsmarkt, de vele economische transformaties: de zelfbenoemd 'hoogleraar in de organizonder-kunde' Aslander en journalist Witteveen liggen er niet wakker van. Geheel anders ligt dat bij het vermogen van bedrijven en organisaties om met deze veranderingen om te gaan. Ze zullen een nieuw uitgangspunt moeten hanteren om in de komende eeuw te kunnen overleven, menen de auteurs. Het 'Nooit Af-principe' zou wel eens de redding kunnen zijn. Wat houdt dit principe in? Aslander en Witteveen stellen dat de traditionele hiërarchische organisatiestructuur uitgaat van de gedachte dat de wereld 'af' is en daarom niet meer onderhevig is aan verandering. Ze noemen het struisvogel-beleid. Het probleem van deze organisatiestructuur is dat zij niet mee kan bewegen

met alle technologische ontwikkelingen. Organisaties verliezen daardoor hun bestaansrecht. Een 'permanent beta'-benadering zou, aldus de auteurs, logischer zijn. Dit betekent dat de voorbereidingsfase overgeslagen wordt en organisaties alles op basis van trial-and-error uitvoeren. Gewoon dóén dus.

New age-darwinisme

Aslander en Witteveen deduceren al vrij snel in het boek dat crises (zoals de financiële en milieucrisis) eigenlijk niet bestaan. Het zijn enkel problemen van organisatorische aard, omdat de aanpak ervan niet meer van deze tijd is. Het Nooit Af-principe is niet alleen een toekomstvoorspelling, maar het predikt ook een streven. Aslander en Witteveen neigen in feite naar een

ultrakapitalistisch systeem, waar de onzekerheid van technologische vooruitgang een soort new age-darwinisme vereist: hoe minder stug en hiërarchisch een organisatie werkt, des te succesvoller zij kan zijn. Verandervermogen en een vleugje anarchie zijn hiervoor noodzakelijk. Nooit Af gaat uit van het idee dat er geen schaarste is. We hebben alleen te maken met een slechte verdeling van middelen door bureaucratische tradities in het grijzemannen-management. Managers worden in de informatiemaatschappij overbodig, aldus de auteurs. De kracht zou nu liggen bij zogeheten 'snel bewegende zwermen' van medewerkers, consumenten en zelfstandigen. Managers worden vervangen door degenen die zich als leider onderscheiden omdat ze de beste, sympathiekste of talentvolste uit een zwerm zijn. Met an-

vanuit -perspectief

‘Crises zijn enkel
organisatorisch
van aard’

dere woorden: de auteurs stellen een bottom-up inrichting van de organisatie voor. Nooit Af hanteert dit principe echter niet alleen om babyboommanagers af te schrijven, maar presenteert het ook als een universele wet die toepasbaar is voor organisaties van alle smaken. Zo verklaren Aslander en Witteveen bijvoorbeeld ook het succes van Al Qaida aan de hand van hun decentrale organisatie.

Smart-hagelslag

Ook al stellen de auteurs dat de toekomst niet te voorspellen valt, ze doen zelf wel een – gedurfde – poging. Megatrends als big data en 3D-printing zullen de wereld volgens hen op zijn kop zetten. Big data wordt zelfs de ‘nieuwe grondstof voor de vooruitgang van de menselijke soort’ genoemd. Een voorbeeld waaruit dit zou blijken is de tragedie van het half gelezen boek: de consument betaalt voor een heel boek, maar leest vaker slechts de helft. Een belachelijk verdienmodel volgens Aslander en Witteveen. De ereader zou dit 600 jaar oude probleem in een mum van tijd laten verdwijnen, als de apparaatjes gegevens gaan verzamelen over het moment waarop de lezer afhaakt. Dankzij deze data kunnen producten en diensten pas echt doorontwikkeld worden. De big data-revolutie bevindt zich volgens de auteurs nog in een ‘embryonaal stadium’, maar het duurt niet lang meer voordat zelfs gemeten kan worden of consumenten hun boterham met hagelslag mét of zonder pindakaas smeren. Dan is het internet of things pas echt geboren.

Bibliotheekmedewerker als vertrager

Gelukkig hoeven we niet lang te wachten op een grootse technologische revolutie. Aslander en Witteveen spreken van een sterke exponentiële technologische groei en het zal niet lang meer duren voordat

Singulariteit

Aslander en Witteveen verwachten dat er in de toekomst een ‘technologische singulariteit’ gaat plaatsvinden. Het concept van een singulariteit werd voor het eerst omschreven door de futurist Ray Kurzweil. Kurzweil voorspelde dat rond 2045 de technologische ontwikkeling een punt bereikt waar kunstmatige intelligentie zo krachtig is geworden dat machines, zonder menselijke tussenkomst, zichzelf kunnen verbeteren. Dit omslagpunt noemde hij singulariteit.

de technologie de menselijke capaciteit om deze technologie te begrijpen overstijgt. Deze eerste stap naar een technologische singulariteit (zie kader boven) wordt volgens Aslander en Witteveen vooral nog vertraagd door de vergrijsde bureaucratie. Als voorbeeld van een ‘vertrager’ noemen de auteurs de bibliotheekmedewerker. De bibliotheek is ooit ontstaan in een tijd dat er schaarste aan boeken was. Nu boeken gedigitaliseerd zijn, is het bestaan van een fysieke bibliotheek niet meer nodig, menen Aslander en Witteveen. Het gegeven dat de vrije toegang tot kennis nog altijd gehinderd wordt door copyright en de hoge prijs van informatie wordt in het boek genegeerd. Dat bibliotheken er nog altijd zijn, is volgens de auteurs enkel te danken aan de standvastigheid en tradities van de hiërarchische en bureaucratische organisatie. In dit geval: de bibliotheekmedewerkers. Het is vergelijkbaar met taxichauffeurs die zich verzetten tegen Uber, met telecomproviders die Whatsapp buiten de deur probeerden te houden en met de oerwoudverslindende telefoongids die wonderbaarlijk genoeg nog steeds zijn weg vindt naar onze

brievenbus. Al deze voorbeelden zouden alleen nog bestaan omdat organisaties ouderwetse verdienmodellen weigeren los te laten.

Knelpunten

Hoewel Aslander en Witteveen de indruk wekken dat het Nooit Af-principe noodzakelijk is voor organisaties om te overleven, zit er een cruciaal knelpunt in hun theorie. Het Nooit Af-principe is namelijk gebaseerd op de aanname dat technologie zich steeds sneller ontwikkelt. Maar wat als technologische ontwikkeling overschat wordt en de impact van nieuwe technologieën eigenlijk wel meevalt (zie kader op pagina 28)? Aslander en Witteveen slagen er jammer genoeg niet in om hoofd- en bijzaken duidelijk van elkaar te onderscheiden. Wordfeud en het Project X-feest in Haren zijn zwakke voorbeelden om de kracht van de netwerk- en informatiesamenleving mee te duiden, terwijl imponerende casussen zoals de Arabische Lente en Anonymous/Occupy nauwelijks uitgediept worden. Voorspellingen dat op termijn revoluties zullen plaatsvinden, zoals een onderwijsrevolutie waardoor alle scholen zullen verdwijnen, missen door het gebrek aan praktische argumenten hun kracht. Zo gebruiken Aslander en Witteveen de ongelooftwaardige correlatie tussen Skype en asfalt (meer Skype = minder verkeer naar afspraken = minder vraag naar asfalt) om decennia-oude infrastructurele problemen op te lossen.

Standupfilosofie

Standupfilosoof Aslander en innovatiedeskundige Witteveen weten de lezer weliswaar meerdere malen positief te verrassen met radicale en bijzondere inzichten, maar het boek mist een rode draad. *Nooit Af* blijkt na lezing een lange opsomming van geestige en zeer uiteenlopende anekdotes te zijn. De auteurs slagen er helaas niet in om

hun filosofische boodschap over te brengen.

Bij de lezer blijft het idee knagen dat de grote boosdoener in het boek, de hiërarchische bureaucratische organisatie, ook een gevoel van zekerheid biedt. Aslander en Witteveen gaan namelijk voorbij aan de gedachte dat het bureaucratische apparaat het product is van een eeuwenlange en doordachte ontwikkeling. Natuurlijk is er genoeg te verbeteren, de bureaucratie is immers ook nooit af, maar is die werkelijk zo ongewenst?

Aslander en Witteveen waarschuwen zelf voor 'heftige tijden' door nieuwe technologische ontwikkelingen. Een organisatie of bureaucratie met een laag verandervermogen is dan niet eens zo slecht om het gevoel van zekerheid en veiligheid te waarborgen. Vermakelijk is *Nooit Af* natuurlijk wel, maar voor de lezer die op zoek is naar praktische tips voor zijn of haar organisatie: bezint eer gij aan het boek begint. <

Vincent Janssen is redacteur van IP en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

Technologische vooruitgang? Dat valt eigenlijk best wel mee

Een ontzuenderend tegengeluid op *Nooit Af* is het recentelijk verschenen boek *The Rise and Fall of American Growth* van Robert Gordon. Gordon, professor bij Northwestern University, vindt het luidkeelse gebulder over technologische revoluties welletjes en stelt dat wij juist leven in een tijd van technologische stagnatie. De reden hiervoor? De uitvindingen die nu gedaan worden stellen eigenlijk niets voor als deze vergeleken worden met de Grote Uitvindingen van vorige eeuwen. Door de komst van onder andere auto's, vaccinaties, wasmachines, de pil en televisie veranderde elk facet van de burger uit de 19e en 20e eeuw. De levensverwachting is zelfs enorm gestegen. En dat terwijl wij nu al jubelen als we kunnen face-swappen op onze smartwatch.

Ga voor het laatste nieuws naar

www.informatieprofessional.nl

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Amateurs

Begin maart verscheen het rapport van de enquêtecommissie van de Amsterdamse gemeenteraad naar de financiële wantoestanden in de stad. De gemeentefinanciën schieten structureel tekort, het college van burgemeester en wethouders deed niets en de gemeenteraad

controleerde niet. Basistaken werden niet goed uitgevoerd. Het gemeentebestuur nam besluiten op basis van onjuiste informatie, greep niet in en volgde adviezen en aanbevelingen uit eerdere rapporten niet op. De gemeenteraad volgde liever hypes en vond financiën niet 'sexy'. De gemeentesecretaris en de ambtelijke top faalden. Wethouders van Financiën wisten niet dat ze moesten besturen. De gemeentesecretaris wist ook niet welke rol te vervullen binnen het gemeentelijke apparaat.

Het onderwerp van de raadsenquête heeft (al wordt dat niet gezegd) een nauwe relatie met de ict-chaos, die Amsterdam óók kenmerkt. De rapporten daarover zijn veelzeggend. Niet op elkaar aansluitende en 'lekkere' ict-systemen, geen informatievisie, informatiebeleid of informatiestrategie. Mislukte ict-projecten. Uit de hand lopende kosten. Geen ambtelijke discipline bij de invoer en verwerking van gegevens.

Het is niet vreemd dat het financieel misgaat. Financieel administreren is grotendeels 'gewoon' informatiemanagement. Dat blijkt bij privacygevoelige informatie in de gemeente ook niet goed te gaan. Begin dit jaar kreeg Amsterdam nog een veeg uit de pan van de Inspectie SZW: de gemeente doet (net als bijna alle andere

'De gemeenteraad volgde liever hypes en vond financiën niet sexy'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

gemeenten!) te weinig aan de beveiliging van Suwinet, het systeem waarmee overheidsorganen gegevens over burgers en bedrijven uitwisselen. Ambtenaren blijken regelmatig te snuffelen in die gegevens. Amsterdam blijkt slechts te voldoen aan twee van de zeven gestelde normen. Zo ontbreekt een beveiligingsbeleid, worden bevindingen over de beveiliging niet

doorgegeven aan het management en hebben veel meer ambtenaren dan nodig toegang tot het systeem. Pijnlijk, omdat de eigen, interne accountantsdienst had geconstateerd dat alles op orde was. Maar ja, die voert ook de interne en externe controle op de financiën uit, en dat is geen succes.

De gemeente Amsterdam heeft een ingewikkelde informatie-infrastructuur. Zo'n omgeving vereist belangstelling voor informatiemanagement. Het gebrek daaraan is stuitend, en niet alleen in de gemeente Amsterdam. Een onderzoeker van het Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis raakte een harde schijf kwijt met medische gegevens van 781 patiënten. Die schijf lag (tegen alle richtlijnen) achter in een auto toen hij gestolen werd. Het is een uiting van eenzelfde probleem: een falend bewustzijn van informatiemanagement.

En dat is het gevolg van informatie-incompetente bestuurders, politici en ambtenaren. Ze maken het besturen van informatie-intensieve organisaties tot een farce. Of, om Job Cohen uit 2009 te citeren: het zijn 'allemaal amateurs'. Zeker als het gaat om informatiemanagement. Maar de Amsterdamse wethouder van financiën heeft het liever over de voorjaarsnota. <

NEWS STREAM

Manuel Reitz: 'Nieuws kan snel uit het zicht raken'

Information designer Manuel Reitz (1989) onderzoekt in zijn afstudeerproject 'News Stream' welke impact zeven nieuwsonderwerpen hebben gehad op de lezers van de Spiegel Online, de website van het Duitse weekblad *Der Spiegel*. Op dit moment is Reitz bezig met zijn master aan de Muthesius Kunsthochschule in Kiel. IP sprak met hem over zijn werk.

Door: Niall MacKellar

Wat houdt het project 'News Stream' in?

'In mijn afstudeerproject "News Stream" heb ik geprobeerd de ontwikkeling van zeven nieuwsonderwerpen te laten zien die in 2013 in Duitsland actueel waren. Het gaat om de NSA-affaire, klimaatverandering, Syrië, Egypte, Bundesliga, de eurocrisis en de Duitse verkiezingen. Deze nieuwsonderwerpen zijn allemaal gevisualiseerd. De benodigde data kwam uit het archief van de Spiegel Online, een van de best gelezen nieuwssites in Duitsland.'

'Het uitgangspunt voor dit project was mijn veronderstelling dat nieuws zeer tijdgebonden is en dat de interesse in "belangrijke" nieuwsonderwerpen binnen de kortste keren drastisch afneemt. Dit idee kwam op naar aanleiding van de afnemende berichtgeving over wereldwijde afluisterschandalen, wat mij het idee gaf dat de interesse in dit onderwerp snel zou afnemen. De berichtgeving omtrent de NSA leek weinig impact te hebben, hoewel het een onderwerp is dat iedereen op een bepaalde manier aangaat. Afgaande op deze veronderstelling ontwikkelde ik een methode om gegevens uit sociale media te gebruiken en zo aanspreekbaar te maken hoe mensen reageren op nieuwsonderwerpen.'

'Elk onderwerp kreeg een eigen visualisatie, die liet zien hoeveel er op de Spiegel Online over geschreven is en hoeveel lezersreacties er op die stukken waren gekomen. Tevens kon worden afgelezen hoe de impact van NSA-berichtgeving zich verhoudt tot die van de andere zes onderwerpen.'

Hoe ben je te werk gegaan?

'Ik ben begonnen met de NSA-affaire. Met behulp van een applicatie heb ik het archief van de Spiegel Online doorzocht op artikelen over dit onderwerp. Hierbij maakte ik gebruik van de meta-data die de Spiegel Online hanteert, bijvoorbeeld de publicatiedatum, het aantal lezersreacties en het aantal Facebook-likes. Dit was mijn beginpunt voor het visualiseren van de lange lijst artikelen over deze affaire. Elk artikel en de impact die het had op de lezers moesten zichtbaar worden op een tijdlijn. Om te kijken hoe die gegevens er visueel zouden uitzien, heb ik eerst een paar eenvoudige grafieken gemaakt.'

'Om de impact van de artikelen nog beter zichtbaar te maken, besloot ik gebruik te maken van de visualisatietechnieken van een seismograaf. Zo kwam ik op het idee om elk artikel te visualiseren als een stip op een tijdlijn. Hierbij laat de gevulde cirkel het aantal Facebook-likes zien en de ringen de lezersreacties. Hoe groter de cirkels, hoe meer impact de bijdrage op de lezers heeft gehad. Zijn er in korte tijd verschillende artikelen met een grote impact geweest, dan overlappen de cirkels elkaar. Die overlappende delen zijn donkerder gekleurd.'

Tot welke conclusies heeft je onderzoek geleid?

'Uit de visualisatie komt naar voren dat van de zeven onderzochte nieuws onderwerpen de NSA-affaire de grootste impact heeft gehad - tenminste, voor een korte periode. Daarmee is mijn veronderstelling dat dit specifieke onderwerp niet zo'n grote invloed heeft gehad, weerlegd.'

'De visualisatie geeft ook weer dat er verbanden zijn te leggen tussen de verschillende onderwerpen. Zo bestaat er een duidelijk verband tussen de verslaggeving over de NSA-affaire en de Duitse Bondsdagverkiezingen in september 2013. Naarmate de verkiezingen dichterbij kwamen, nam de belangstelling voor de NSA-affaire af. Het toont aan dat een onderwerp een bepaalde tijd het nieuws volkomen kan beheersen, terwijl het daarna binnen de kortste keren volledig uit het zicht kan raken.' <

Niall MacKellar volgt de master Information Design aan de Design Academy Eindhoven.

AFSCHEID VAN THEO THOMASSEN

Prof. dr. T.H.P.M. (Theo) Thomassen (1950) neemt dit voorjaar afscheid van de Universiteit van Amsterdam.

Theo Thomassen studeerde geschiedenis in Leiden (1980-1985). In 2009 promoveerde hij cum laude aan de UvA op het proefschrift *Instrumenten van de macht. De Staten-Generaal en hun archieven 1576-1796*. Voor die tijd werkte hij achtereenvolgens bij het Rijks (inmiddels Nationaal) Archief en bij de (Rijks)Archiefschool, waarvan negen jaar als directeur. Vanaf 2002 tot 2010 was hij directeur van de Reinwardt Academie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (cultureel erfgoed). Per 1 februari 2010 werd hij benoemd tot hoogleraar Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij zich bezighield met onderwijs en onderzoek op het gebied van de archiefwetenschap. Thomassen was ook (vice-)president van de opleidingssectie van de International Council on Archives en lid van de commissie archieven van de Raad voor Cultuur die onder meer adviseerde over erfgoedselectie.

Thomassen heeft generaties archivariissen opgeleid en heeft veel vakgenoten geïnspireerd. Zijn verdienste voor het vak werd erkend in 1999 met de uitreiking aan hem van de Hendrik van Wijnpenning.

Het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis en het Nationaal Archief organiseerden op 25 juni 2015 het symposium 'De Staten-Generaal op papier en in de praktijk, 1576-2015'. Aanleiding was het verschijnen van de handelseditie van zijn proefschrift, niet lang dus voor zijn emeritaat.

VERENIGING SOD EN BREED GAAN SAMENWERKEN

Vanaf april gaan de Vereniging SOD en het BREED-netwerk nauw samenwerken. Het doel is om het werkveld te voorzien van relevante kennis en om discussies en het delen van kennis en informatie te stimuleren.

Het online platform BREED (www.breednetwerk.nl) kwam in 2008 tot stand vanuit de behoefte om de samenwerking te bevorderen tussen Brabantse gemeenten op het gebied van informatie- en archiefbeheer. Noord-Brabant bleek een goede voedingsbodem voor de online uitwisseling van ideeën. Al gauw wilden ook geïnteresseerden van buiten de regio zich aansluiten. BREED is sindsdien uitgegroeid tot het online platform dat we vandaag kennen. Ruim 2.400 vakgenoten hebben al een account en dagelijks verschijnen er nieuwe discussies, blogs, reacties en/of andere content op de site.

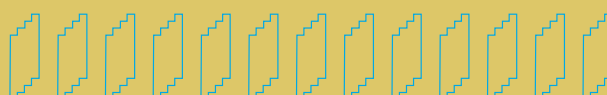
De doelstelling van BREED (voluit Stichting BREED, netwerk voor de innovatieve informatieprofessional) is 'het bevorderen van het delen van kennis en ervaring op het gebied van (overheids)informatie. Als kernwaarden stellen wij onze onafhankelijkheid en onpartijdigheid voorop. Dat wil zeggen dat iedereen welkom is bij onze (online) activiteiten en alle vakgerelateerde onderwerpen, groot en klein, besproken kunnen worden.'

De doelstellingen van het platform en van de Vereniging SOD komen daarmee voor een groot gedeelte overeen. Vooral als het gaat om de functie van de website van de Vereniging SOD, is er sprake van een 100% overlap. Dat maakt deze samenwerking een logische stap.

De Vereniging SOD zal bijdragen aan het publiceren van relevante en actuele content op het BREED-netwerk. Een van de speerpunten voor de komende tijd is het opzetten van een bibliotheek met praktijkgerichte documenten uit het werkveld, zoals beleidsplannen, business cases, plannen van aanpak en adviesnota's.

De Vereniging SOD krijgt een eigen 'groep' binnen de online omgeving van BREED, waar de leden de 'vereniging-specifieke' informatie kunnen vinden. Daarnaast zal de Vereniging SOD zich gaan mengen in de discussies.

Wil je meewerken als redacteur of heb je interessante content om te delen? Stuur een mail naar verenigingsod@gmail.com.

KNVI

Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

Samensmelten KNVI met Ngi-NGN en SOD

Volg de fusie op samen.knvi.info

Volg de fusie van onze drie beroepsverenigingen en deel je ideeën met ons. Op <http://samen.knvi.info> publiceren we alle stappen en documenten rondom de op handen zijnde fusie. Jouw suggesties en reacties zijn van harte welkom.

16 juni Hou 'm vrij!

Houd de 16^e juni vrij in je agenda want dan vindt de ALV plaats en zijn we welkom op het jubileumcongres van onze collega's van de KVAN. Zij vieren dan hun 125ste verjaardag.

Op voorhand willen we onze collega's alvast van harte feliciteren met dit prachtige jubileum. Meer informatie vind je hier: <http://goo.gl/ziMufv>

Brewster Kahle en Ben Kafka keynotes

Oprichter van het *Internet Archive* **Brewster Kahle** en psychoanalyticus, cultuurhistoricus en criticus **Ben Kafka** houden de keynote. KNVI-leden kunnen tegen de KVAN-ledenprijs deelnemen aan het congres of een deel daarvan!

ALV over fusie met Ngi-NGN en SOD

In de middag van 16 juni houden we de Algemene Ledenvergadering waarin we de leden het voorstel tot fusie met onze collega-beroepsverenigingen voorleggen. We hopen en vertrouwen op een grote opkomst. Alle leden worden persoonlijk uitgenodigd en de ALV is uiteraard vrij toegankelijk voor iedereen die niet aan de KVAN-activiteiten wil deelnemen.

Afdeling Onderwijs en Onderzoek (O&O)

Kijkje in de Keuken RCE in Amersfoort

Donderdagmiddag 21 april organiseert de KNVI-afdeling Onderwijs & Onderzoek een Kijkje in de Keuken bij de bibliotheek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort.

Tijdens dit Kijkje in de Keuken kom je van alles te weten over de bibliotheek. In de bibliotheek vind je een grote collectie cultuurhistorische boeken, tijdschriften, dossiers, foto's en tekeningen op het gebied van archeologie, bouwkunst, monumenten en cultuurlandschap in Nederland. Het programma vind je op <http://tinyurl.com/kijkjerce>. Aanmelden kan tot woensdag 13 april.

JURIDISCHE KWESTIES

Auteursrecht & intranet

Door: Raymond Snijders

Een kenniswerker die anoniem wil blijven stelt de vraag:

We weten vaak niet hoe om te gaan met auteursrecht(inbreuken) op een intranet. Wat mag je wel/niet publiceren? Wat is een 'grijs' gebied? Wanneer kom je in de problemen? De reden voor deze vraag is dat ik op intranetten van bedrijven regelmatig erg veel tegenkom wat niet mag: van complete boeken, krantenartikelen tot tijdschriften; van video tot muziek.

Raymond Snijders

antwoord: Dat het online plaatsen en verspreiden van auteursrechtelijk beschermd werken op internet alleen met toestemming mag, dat snappen de meeste mensen wel. De hele wereld kan het dan zien en ook zonder de Auteurswet te hoeven lezen is het duidelijk dat iets op internet zetten zo'n beetje de ultieme openbaarmaking is, zoals beschreven in artikel 12 Aw. En dat is nu eenmaal een recht dat voorbehouden is aan de rechthebbende. Met diezelfde logica zou je kunnen denken dat het publiceren van artikelen, boeken, video of muziek op een klein afgesloten netwerk – het intranet van je bedrijf – geen openbaarmaking is waar je toestemming voor nodig hebt. Immers, alleen (een deel van) de collega's van je bedrijf kunnen erbij komen en geen enkele rechthebbende heeft er last van want die weet niet wat er op dat intranet te vinden is. Zo werkt het dus niet. In de Auteurswet wordt geen on-

derscheid gemaakt tussen de verschillende manieren van openbaar maken. Ook niet op basis van de hoeveelheid mensen die toegang hebben tot een gepubliceerd werk. De enige uitzondering die gemaakt wordt is ten behoeve van een voordracht, uitvoering of voorstelling in besloten kring. Dit zorgt er onder andere voor dat je in je huiskamer een film kunt tonen aan familie of vrienden zonder dat je daarvoor iets hoeft te regelen. Mits je geen entreegeld vraagt overigens. Alle andere vormen van publiceren zijn echter gewoon een auteurs-

rechtelijke openbaarmaking. Of je nou een boek uitgeeft met een oplage van 5 of 5000 exemplaren, een studieboek uploadt in de besloten digitale leeromgeving van een school of als je boeken, krantenartikelen, tijdschriften, video en muziek op een intranet zet, het zijn allemaal potentiële inbreuken op het auteursrecht als je dat zonder toestemming van de maker doet.

Het feitelijke antwoord op de vraag is dus dat er geen onderscheid in de Auteurswet wordt gemaakt tussen het openbaar maken van werken op internet en het openbaar maken van werken op intranet. Er is geen grijs gebied, want voor beide heb je toestemming nodig van de rechthebbende en zonder die toestemming mag je geen auteursrechtelijk beschermde werken op een intranet zetten. In de praktijk moet er dan een licentieovereenkomst liggen die expliciet toestaat dat een boek, artikel of ander werk op een intranet geplaatst mag worden. In het verleden zijn er bijvoorbeeld enkele rechtszaken gevoerd tegen bedrijven die (dure) nieuwsbrieven verder verspreiden in de organisatie via het intranet terwijl dat niet toegestaan was in de licentie.

Praktisch gezien is er natuurlijk wel een belangrijk onderscheid tussen iets op internet en iets op intranet zetten. In het laatste geval is een inbreuk op het auteursrecht bijna niet op te sporen door rechthebbenden en is de 'pakkans' dus een stuk kleiner. Dat maakt het echter niet minder illegaal. Als dit consequent en op grote schaal gebeurt, loopt een bedrijf wel degelijk risico om de aandacht te trekken van een auteursrechtenorganisatie. Met alle gevolgen van dien. <

Raymond Snijders, senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim

AGENDA

20 april ■ IFLA INTERNATIONAL NEWS MEDIA CONFERENCE 2016

■ Reviving the past and keeping up with the future – the libraries' role in preserving and providing access to newspapers and news media ■ Hamburg ■ blogs.sub.uni-hamburg.de/ifla-newsmedia/

21 april ■ SYMPOSIUM

E-DISCOVERY ■ Robotisering van Informatie-management ■ Amsterdam ■ ediscoverynl.dmci.hva.nl

9-10 mei ■ 24th EBLIDA ANNUAL COUNCIL MEETING & EBLIDA-NAPLE CONFERENCE ■ Den Haag ■ www.eblida.org

15-17 juni ■ KVAN JUBILEE CONFERENCE

■ 'Values in transition: perspectives on the future of the archival profession' ■ Haarlem ■ Kvandagen. conference-websites.co.uk

LIFEHACKING

Geavanceerde draagbare 'verkenner'

De 'Verkenner' van Windows – voor het beheren van bestanden – is in al die jaren eigenlijk nauwelijks veranderd. XYplorer is een prima alternatief en biedt heel wat extra functionaliteit.

Door: Leen Liefsoens

XYplorer toont aan dat het vinden, openen, verplaatsen, verwijderen of kopiëren van bestanden duidelijker, beter en makkelijker kan dan de ingebouwde Verkenner alias Explorer van Windows. Deze vervanger biedt een krachtige zoektool, verschillende manieren om een preview van je bestanden te bekijken en heel wat extra opties om vaak terugkerende taken sneller uit te voeren. Daarbij hoeft XYplorer niet te worden geïnstalleerd op je computer. Het heeft dus geen invloed op de snelheid van je pc en je kunt de tool ook gebruiken indien je niet de rechten hebt om programma's te installeren.

Zodra je XYplorer opstart, springen al meteen twee belangrijke functies in het oog: de interface met dubbel venster en de mogelijkheid om per venster

meerdere tabbladen weer te geven. Een dergelijke interface maakt het werken met bestanden veel makkelijker en sneller, omdat je zowel de bron- als de doelmap kunt zien.

Maar dat is lang niet alles. Bij het zoeken heb je beschikking tot heel wat extra zoekcriteria, zoals attributen, datum, grootte, tags, inhoud, et cetera. De ingebouwde zoekfunctie ondersteunt tevens Booleaanse operatoren en reguliere expressies. Handig is ook dat je je zoektermen gewoon in de adresbalk kunt intikken (waarbij je de locatie en je zoektermen door een vraagteken scheidt). Daarnaast behoort werken met kleurenfilters tot de mogelijkheden zodat bepaalde items meer opvallen en daardoor sneller terug te vinden zijn.

XYplorer is verkrijgbaar in een betaalde en een gratis versie. De gratis versie mist slechts enkele functies van de betaalde en voldoet dus prima, ook voor meer geavanceerd gebruik. XYplorer beschikt over een Nederlandstalige interface en is te downloaden via www.xyplorer.com.

Leen Liefsoens, redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

EXPOSITIE

Out of the box

Voor de tentoonstelling 'Out of the box; UvA-collecties inspireren wetenschappers', tot 5 september te zien in de Bijzondere Collecties in Amsterdam, hebben acht hoogleraren een keuze gemaakt uit de collecties van de Universiteit van Amsterdam. Daarvoor putten zij uit de verzamelingen die zijn ondergebracht bij de Bijzondere Collecties, het Allard Pierson Museum, de Artis Bibliotheek, Museum Vrolijk en het Computermuseum.

De vitrines zijn gevuld met onder meer tekeningen van sterrenkundige Anton Pannekoek, een patiëntenboekje van schrijver en psychiater Frederik van Eeden, notities van Jac. P. Thijsse over vogelgeluiden, rekenmachines uit de jaren vijftig, maar ook een brief van een anonieme joodse schrijver in reactie op het 'Jodenreglement' van Hugo de Groot. De hoogleraren lichten toe wat hen aan deze objecten zo fascineert. bijzonderecollecties.uva.nl <

Hoofdstel voor fonetisch onderzoek uit 1898, vervaardigd naar een ontwerp van foneticus H. Zwaardemaker (1857-1930). Het apparaat registreerde de bewegingen van onderkaak en bovenlip tijdens het spreken en bracht die over op beroet papier

Foto: Stefan Voets

Marco Klerks werkt als informatiearchitect bij de gemeente 's-Hertogenbosch. Daarnaast is hij betrokken bij het online platform Breednetwerk.nl.

Marco Klerks

WERKRITUELEN

Hoe omschrijf je je eigen manier van werken?

In mijn hoofd zwerven allerlei snippets: stukjes theorie, praktijk, beleid, techniek, (on)belangrijke wetenswaardigheden, losse uitspraken van collega's en meer. Ik lijm ze aan elkaar zodat er een concreet, begrijpelijk en uitvoerbaar voorstel op tafel komt.

Wat voor mobieltje heb je? En wat voor computer?

Een oude Samsung S4 en een oude iMac. Die krengen willen maar niet stuk.

Je flexwerkplek?

Twee pc's (test- en productieomgeving) en drie beeldschermen. Een lege koffiemok, bril, horloge, GSM en een pakje papieren zakdoekjes. Plus: een Chinese waaier die is achtergelaten door een vorige gebruiker.

Je meest tijdsbesparende tip?

Vertrouw erop dat (directe) collega's weten waar ze mee bezig zijn en jou erbij halen als dat nodig is.

Heb je een to-do-lijstje?

Nee. Als ik het belangrijk vind, onthoud ik het vast wel.

Zonder welke programma kun je niet werken?

Als het moet, kras ik met een stok in het zand. Waar een wil is, is een weg.

24/7 aan het werk?

24/7 bereikbaar. 24/7 aan het denken. Niet 24/7 aan het werk.

Als je een klus hebt afgerond, neem je dan even de tijd om stil te staan bij het eindresultaat?

Zelden. In de praktijk eindigt een klus meestal niet met een climax, maar is er een periode waarin de oplossing langzaam maar zeker in de organisatie landt.

Luister je tijdens het werk naar muziek?

Nee, nog meer snippets in mijn hoofd.

Welke social media gebruik je?

Breednetwerk.nl natuurlijk. Ik ben een van de trekkers van dit online platform voor informatieprofessionals bij de overheid. Verder: Twitter en LinkedIn. Facebook gebruik ik vooral privé.

Ben je een lezer?

Het gaat mij te traag. Ik kijk de film wel.

Hoe laad je je eigen 'batterij' op?

Hersenloos onderuit gezakt kijken naar crimi-series. *CSI*, *NCIS*, *Bones* et cetera zijn mijn *guilty pleasures*.

Het beste advies dat je ooit van iemand kreeg?

Mag ik er twee geven? Mensen met meer macht dan jij moet je altijd respecteren, maar nooit vrezen. Problemen zijn niet belangrijk, oplossingen wel.

#IPLINGO

Smartphone refuseniks

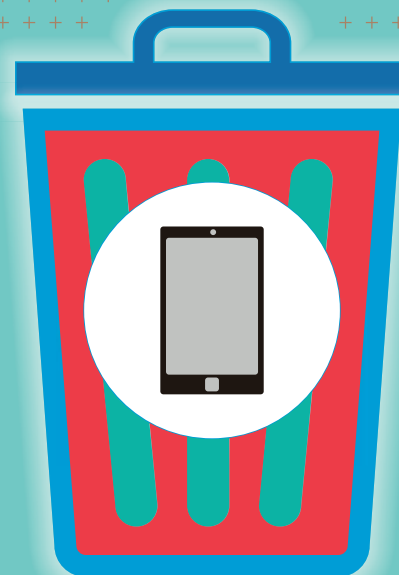
Door: Edwin Mijsbergen

'Je smartphone wegdoen is de nieuwste digitale trend,' kopte *360 Magazine* vorige maand. Met een verwijzing naar een veel uitgebreider artikel van de *Financial Times* (FT) werd gesteld dat 'steeds meer mensen hun smartphone wegdoen omdat ze niet langer permanent op een schermje willen staren naar foto's en berichten. De smartphone refuseniks kiezen voor een gewone gsm waarmee ze alleen kunnen bellen en gebeld worden.'

Ik vond het een opmerkelijk bericht. Ik ken weliswaar een paar mensen die er niet over piekeren om hun klassieke mobieltje (zonder apps en internetaansluiting) te ruilen voor een smartphone, maar dat is absoluut een minderheid. In de loop van een paar jaar heb ik zelfs de meest verstokte internetweigeraars zien zwichten voor de verlokkingen van de topmodellen van Apple en Samsung. Ik las het artikel van FT daarom zelf ook, en con-

stateerde dat de kop licht overdreven was. In 2015 werden er wereldwijd nog 44 miljoen 'domme mobieltjes' (2 procent van de markt) verkocht, maar zeker niet alleen aan mensen die smartphones bewust weigeren. Het gaat bijvoorbeeld ook om mensen in ontwikkelingslanden, die een smartphone niet kunnen betalen of gebruiken, en daarom kiezen voor de simpele variant. Ik zou bewust weigeren nog geen trend durven te noemen in ieder geval, hooguit een verschijnsel.

Maar dat woord 'refusenik' is prachtig. Bij mijn weten bestaat van dat woord geen Nederlandse variant, maar in de Etymologiebank vind je wel de oorsprong, onder het woord 'Beatnik': 'In het Amerikaans is de uitgang Oost-Jiddisch -nik productief om een persoon te typeren, zoals bijvoorbeeld refusenik voor een jood die van de Sovjetautoriteiten geen uitreisvisum kreeg. De algemene bekendheid van het Sovjetse ruimteschip

Poetnik kan mede van invloed zijn geweest op het ontstaan van beatnik. In december 1957 werd -nik korte tijd populair in Engelstalige kranten om de spot te drijven met een mislukte spoetniklancering: flopnik, kaputnik en dergelijke.'

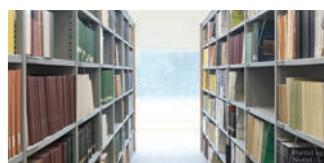
Hoe je dat in het Russisch zegt? Отказник, otkaznik. Je kunt het maar weten. <

Edwin Mijsbergen, redacteur van IP en freelance informatiespecialist

advertentie

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

EEN BRON VAN KENNIS

Axiell ALM is de leidende leverancier van collectie management systemen, online publicatie en mobiele oplossingen. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in bibliotheken, mediatheken, documentatiecentra, (hoger)onderwijs, gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek voldoet aan alle gangbare standaarden. Een krachtige thesaurus, koppeling met digitale media en andere externe bestanden en thesauri behoren tot de standaardfunctionaliteit. Adlib Bibliotheek kan naadloos geïntegreerd worden met onze Archief en Museum modules, tot één compleet 'cross domain' systeem. Uiteraard kunt u Adlib Bibliotheek ook uitbreiden met uitleen-, tijdschrift-, bestel- & SDI modules en online services.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

† +31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

AXIELL
ARCHIVE, LIBRARY & MUSEUM

DAT ZOEKEN WE OP IMDb

De Internet Movie Database is al ruim 25 jaar een gezaghebbende bron voor alles wat met films te maken heeft. Loont het in een tijd van universele zoekmachines nog steeds de moeite in zo'n gespecialiseerde database te gaan zoeken?

Door: Eric Sieverts

De IMDb, sinds 1998 eigendom van Amazon, heeft een interface die weinig modieus oogt. Zij lijkt ook geen invloeden van Google te hebben ondergaan. Qua structuur is IMDb bovendien nog overduidelijk een database..

Weinig te combineren

Voor een database biedt IMDb's zoekfunctie wonderlijk genoeg weinig combinatiemogelijkheden. Zo kun je bijvoorbeeld niet gestructureerd zoeken naar films waarin een bepaalde acteur onder een bepaalde regisseur speelde. En wie (een deel van) de naam van een acteur of regisseur combineert met een woord uit de titel van een film, vindt helemaal niets. Wanneer je IMDb als een gewone zoekmachine beschouwt, zijn zulke (onterechte) nul-resultaten natuurlijk heel ongewoon.

Wat kan er dan wel? Je kunt in allerlei velden zoeken, maar ook dan valt vaak tegen wat je vindt. Of je nu in alle gegevens, in filmplots of in keywords zoekt naar de combinatie 'iceberg sea', je vindt niet 'Titanic', hoewel beide zoekwoorden in de beschrijving van die film voorkomen en ook als keywords zijn toegekend. En bij 'iceberg shipwreck' idem.

Als een AND-relatie al niet goed werkt, hoe zit het dan met OR en NOT? Als je die operatoren tussen twee woorden zet, krijg je juist de AND-combinatie. Begrijpt u het nog? Combinatiezoeken is dus niet waar de IMDb het van moet hebben.

Fuzzy zoeken

Als je wel wat vindt, weet je zelden hoeveel dat is, want IMDb vermeldt meestal geen aantallen. Resultaten van verschillende zoekacties zijn dus moeilijk te vergelijken. Pas door wat redeneren zie je dat IMDb eventueel toegevoegde truncatietekens gewoon negeert, maar dat standaard wel zeer 'fuzzy' gezocht wordt. Met woody vind je ook wood, woodley, sherwood, eastwood enzovoort. *Misdemeanors* levert ook 'myth demeanors', 'witch demeanors' en 'mist demeanor'. (Nooit geweten dat er ook (tv-)films met die titels waren...) Exacte match is desgewenst wel mogelijk, maar alleen bij persoonsnamen.

Geavanceerd zoeken

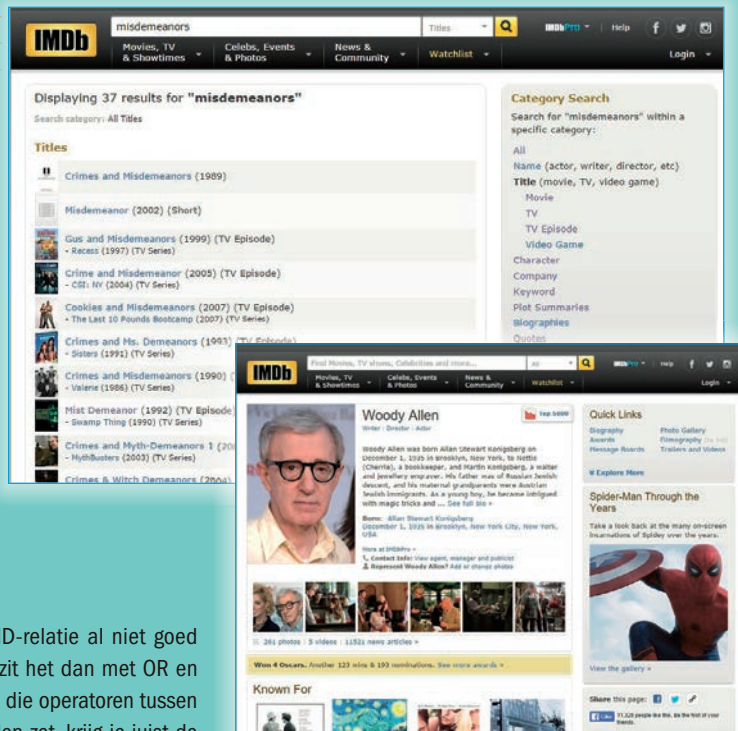
Naast het onbevredigende zoekmachineachtige zoeken, zijn er wel een paar interessante speciale mogelijkheden. Zo is er Advanced Title Search, waarbij je een titelwoord kunt combineren (of filteren) met een hele rits formele kenmerken, waaronder user rating, filmlocatie en genre. Verrassend is dat vrijwel geen van die inperkingen met keuzelijstjes werkt, zodat je maar wat moet uitproberen. Advanced Name Search biedt minder combinatieopties en ook minder nuttige, tenzij je geïnteresseerd bent in welke vrouwelijke acteurs met sterrenbeeld Stier een best actress-nominatie gehad hebben. Door geen naam in te vullen krijg je wel alle personen die aan een gekozen

combinatie van criteria voldoen. Bij de titels geldt dat uiteraard ook. Daarnaast zijn er twee 'overlap'-zoekfuncties: welke personen samen in twee opgegeven films zaten en in welke films twee opgegeven personen samen zaten. Allemaal best leuk, maar het blijft een gemiste kans dat je van alle andere combinatiemogelijkheden die je op basis van de rijke inhoud van deze database zou kunnen bedenken, niets zelf kunt uitproberen.

Voor echt zoeken naar Google

Voor zoekers uit de Google-generatie voelt zoeken in de IMDb vaak als een regelrechte ramp. Er gebeurt zelden wat je verwacht, en er wordt niet met je meegedacht. Als je niet een van de speciale IMDb-opties nodig hebt, kun je beter naar Google uitwijken. Alle interessante inhoud van de IMDb is daar wel vindbaar. En daar kun je wel alles combineren wat je wilt. Met *iceberg shipwreck site:imdb.com* zitten bij de eerste resultaten (van de 1630) wel meteen diverse IMDb-pagina's over 'die ene film'. En op de combinatie *elaine seinfeld site:imdb.com* vind je wel ruim 7000 resultaten in plaats van de 'no results' van IMDb zelf. En verder doorlinken tussen al die elementen uit de database gaat vervolgens wel goed. Dat IMDb toch een beetje met zijn tijd meegaat, blijkt uit het feit dat zijn inhoud wel als bron voor de Linked Open Datacloud fungeert.

Eric Sieverts, redacteur van IP en freelance docent en adviseur

URL	www.imdb.com
Booleaans combineren	heel beperkt
Truncatie	nee (zoekt wel fuzzy)
Speciale zoekvelden	ja
Advanced zoekscherm	ja
Parametrische filters	nee
Ook in Google	ja
Semantische markup	ja

Frank Huysmans

COLUMN

Onzichtbare inkt

De uitvinders van het e-ink-scherm moeten gedacht hebben dat ze de leescultuur een enorme impuls gingen geven. Het had alles in zich van een *disruptive technology* die de markt op z'n kop ging zetten. Het leek op bedrukt papier, had het contrast van bedrukt papier, maar bood zoveel meer. Het paste helemaal in de duurzaamheidshype – en nog steeds. Met e-ink hoef je geen toxische inkt meer op papier te plempen. Het opbouwen van een nieuwe pagina kost maar een pietsie energie. Er is geen *backlight* meer nodig en dus veel minder elektriciteit en batterijen. Bovendien vliegen we de hele wereld rond (over duurzaamheid gesproken) en is een e-readertje met duizend boeken erop een stuk makkelijker mee te nemen dan een stapel boeken – ook naar het strand trouwens. En: nooit meer met de auto naar de dure parkeergarage in de stad. Nooit meer wachten tot de boekhandel opengaat of tot de postbode het Bolpakketje komt brengen. Het bestellen, betalen en binnenhalen kan binnen de minuut gepiept zijn. Het patent op het e-ink-scherm werd in 1996 gevestigd door een student en een professor aan het Media Lab van het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Samen met drie anderen, onder wie een medeoprichter van LexisNexis, richtten ze een jaar later het bedrijf E-Ink Corporation op. Weer twee jaar later gin-

'E-ink had alles in zich van een technologie die de markt op z'n kop ging zetten'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

gen ze een partnerschap aan met Philips. Juist, het bedrijf zonder welke het kerkhof van mislukte mediatechnologieën wel geruimd zouden kunnen worden. Video 2000. De beeldplaat. En weet u nog, informatieprofessionals: de cd-i! Technisch goede producten, maar de tijd was er telkens nog niet rijp voor. Misschien kopschuw geworden door deze flaters deed Philips de e-ink-technologie in 2005 weer van de hand. En opnieuw waren ze hun tijd vooruit. In november 2007 bracht Amazon de eerste Kindle e-reader op de markt voor een slordige 400 dollar. Het ding bleef door de overweldigende vraag een half jaar lang niet leverbaar en er zouden er tot 2010 zo'n drie miljoen van worden verkocht. Toch heeft het er alle schijn van dat de e-ink-technologie gaat sterven in schoonheid. Terwijl de markt voor smartphones en tablets nog altijd groeit, daalt het aandeel mensen dat in het bezit is van een e-reader snel. De reden? De mens met zijn evolutionaire bagage en weerbarstige sociale structuren. We zijn gewoontedieren en verknocht aan papier. Fervente lezers missen de geur van het boek en de tactiliteit: de structuur van het papier en hoe lekker het boek in de hand ligt. Digitale studieliteratuur blijkt massaal te worden uitgeprint. Nieuws en zelfs hele boeken lezen we op de telefoon die we toch altijd bij de hand hebben. E-ink gaat het nieuwe vinyl worden. Geliefkoosd door de kenners maar onzichtbaar in de verkoopcijfers. <

Metadata

Mediaservice

Licenties & Support

Personeelsdiensten

Mediaservice

Bij Ingressus Mediaverwerking kunt u elke gewenste publicatie bestellen voor uw collectie of organisatie. Deze leveren wij met catalogusrecord of eventueel zelfs volledig uitleenklaar. Met deze wijze van uitbesteding bieden wij u de mogelijkheid tot efficiënter werken, waarbij de kwaliteit van uw vertrouwde dienstverlening behouden blijft.

010 206 02 60 | info@ingressus.nl | www.ingressus.nl

Nieuwsgierig geworden? Kijk nu op boekhandel.ingressus.nl

INGRESSUS

